

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

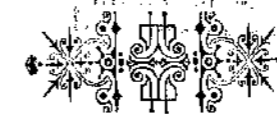
ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

Ι. Ε. ΜΕΣΟΛΟΡΑ

Δ. Φ. ΚΑΙ ΥΦΗΡΕΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΕΤΟΣ Δ'. — ΤΟΜΟΣ Δ'.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Α. ΚΟΛΛΑΡΑΚΗ ΚΑΙ Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

ΚΑΤΩΣ ΤΟΥ ΔΗΜΑΡΧΕΙΟΥ

1891

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΛΗΡΥΤΕΑ

Ἐσωτερικῶς δρ. 10. Ἐξωτερικῶς φρ. χρυσῶ 10.
Πᾶς συνδρομητὴς θεωρεῖται καὶ μέλος ἀρωγόν.

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ Α' Β' ΚΑΙ Γ' ΕΤΟΥΣ ΠΡΟΚΑΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗ

Δραχμαὶ 10 ἐν τῷ ἑσωτερικῷ καὶ φράγκα χρυσῶ 10 ἐν τῷ ἑξωτερικῷ. Εἰς τοὺς ἐγγεγραμένους δὲ νέους συνδρομητὰς καὶ ἀποδύνας τὰ σώματα καὶ τῶν γριῶν ἐπιῶν ἀποστέλλονται ταῦτα ἐπὶ προπληρωμῇ δραχ. ἢ φρ. χρυσῶν 15.

Συνδρομητὰ ἐγγράφονται εἰς τὸ κατάστημα τοῦ Συλλόγου ἐν συνοικίᾳ Πλάσας παρὰ τῆ Σημοτικῆ Σχολῆ, ὁδῷ Φλίσσας, ἀριθ. 5, καὶ εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα Ἰνδύση Κωνσταντινουπόλεως.

ΠΑΣΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΥΛΛΟΓΟΝ ΕΠΙΓΡΑΦΕΤΑΙ

Σύλλογον «Ἀναπλάσεως» Ἀθῆνας.
Collège «Anaplasis» Athènes.

Πᾶσα δωρεὰ πρὸς τὸν Σύλλογον ἢ πρὸς τὸ ταμιεῖον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἢ πᾶσα συνδρομὴ πρὸς τὸ περιοδικὸν πέμπεται πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἀναπλάσεως Σ. Μητροπολίτην Ἀθηνῶν κ. Γερμανὸν ἢ πρὸς τὸν Ταμίαν τοῦ Συλλόγου κ. Γ. Σ. Κυπαρίσση, συμβολαιογράφον.

Τὰ πεμπόμενα χειρόγραφα δημοσιεύμενα καὶ μὴ δὲν ἐπιστρέφονται.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ - Ι. Ε. ΜΕΣΣΟΛΩΡΑΣ - ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 15 ΙΟΥΛΙΟΥ 1891.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ἡ ἐπίτειος ἐορτὴ τοῦ Συλλόγου τῆς Ἀναπλάσεως ὑπὸ Π. Καπλανίδου, γεν. γοιμαστῆος τοῦ Συλλόγου. Λόγος Ι. Ε. Μεταλωνα Σ. Φ. καὶ δημηγοῦ τοῦ Πανεπιστημίου. — Ο Χριστιανισμὸς καὶ ἡ ἐθνικότης, ὑπὸ Ἀδαμαντίου Λιμαντροπούλου. — Ὁμιλία Β'. ἐπὶ τοῦ Ἐβανγγελιοῦ φητοῦ «Πᾶς δυνατός ἐστι τὰ χεῖρα ἐχόντες ἐπιτελέσασθαι εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ», ὑπὸ Ζησίμου Τυπάλδου, καθηγητοῦ. — Ρεζέρβος Σχολῆ. Πρωσιακὰ Θεοδοίου Βενιζέλου, καθηγητοῦ αὐτῆς. — Βιβλιοθήκη τοῦ Συλλόγου. — Ἀλληλογραφία.

Ἡ ΕΠΙΤΕΙΟΣ ΕΟΡΤΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «ΤΗΣ ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΣ»

Καθὰ εἴπομεν ἐν συνόψει ἐν τῷ προηγούμενῳ φύλλῳ, τὸ προπαρασάββον Σάββατον 29ην Ἰουνίου ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ Πρωτοκορυφαίων Πέτρου καὶ Παύλου ὁ Σύλλογος τῆς Ἀναπλάσεως ἤγε τὴν ἐπίτειον ἐορτὴν τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ τῆς Μητροπόλεως.

Ἀπὸ τῆς 7ης πρωινῆς ὥρας ἐτελείτο μεγαλοπρεπέστατα ἡ θεία Μυσταγωγία ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Πρωτοδρου τῆς Ἀναπλάσεως κ. Γερμανοῦ, Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, μετὰ δὲ ἄνω Ἀρχιερατικῶν, τῶν ἀδελφικωτάτων ἐφη-

μερίων τοῦ Ναοῦ καὶ δύο Ἀρχιερατικῶν. Ὁ καθεδρικὸς Ναός τῶν Ἀθηνῶν ἦν λίαν ἀρμυδίως διακοσμημένος, ὡς ἐν βασιλικῆς ἑορταῖς, ἐν μύθοις καὶ σημαίαις πανηγυρικώτατα. Καὶ τοῦτο χάρις εἰς τὴν Σεβαστὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν καλαισθησίαν τοῦ ἐκ τῶν ἐπιτρόπων αὐτοῦ κ. Γ. Κυπαρίσση, συμβολαιογράφου καὶ ταμίου τοῦ Συλλόγου.

Ἐν τῷ Ναῷ παρῆν πλῆθος ἐκλεκτῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν συνιστάμενον ἐκ Ἀσίων, Ἐπιστημόνων, Καθηγητῶν, Ἐμπόρων, Καλλιτεχνῶν, Βιομηχάνων καὶ ἐξ ἐυλαβῶν καὶ φιλομούσων Κυριῶν. Μεταξὺ δὲ τῶν ἐκκλησιαζομένων τούτων διεκρίναντο σχεδὸν πάντες οἱ ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεὶ ἱεῖραὶ τῆς Ἀναπλάσεως καὶ τὰ Μέλη τοῦ Διοικητικοῦ αὐτῆς Συμβουλίου. Τὴν ἐορτὴν αὐτὴν ἐτίμησαν διὰ τῆς παρουσίας αὐτῶν καὶ ἡ Α. Ἐξοχότης ὁ Πρεσβευτὴς τῆς Ρωσσίας κ. Ὀνοῦ καὶ ὁ Δῆμαρχος Ἀθηναίων κ. Τιμολέων Φιλήμων. Κατ' αὐτὴν προσήλθον καὶ οἱ ἐσωτερικοὶ σπουδασταὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ρεζερβίου Σχολῆς μετὰ τοῦ Διευθυντοῦ αὐτῆς κ. Κρίσπη.

Καθ' ἄλλην τὴν λειτουργίαν ἐβασίλευε τέξις καὶ ἡσυχία, τῶν πιστῶν ἐν κατανύξει ἀκροαμένων τὴν ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Κλήρου καὶ τοῦ μουσικοῦ χοροῦ ἐτελουμένην Μυσταγωγίαν. Τοῦτο δὲ, ὡς τὸ πλεῖστον, συμβαίνει, ὅταν Ἀρχιερεὺς καὶ κατ' ἐξοχὴν ὁ σ. Μητροπολίτης τελῇ τὴν θείαν λειτουργίαν ἐν Ναῷ μεγαλοπρεπεῖ ὡς ἡ Μητρόπολις, ἡ Ἁγία Ἐκκλησία καὶ ἄλλαι, συναρπάζοντες εἰς τοῦτο τὰ μέγιστα καὶ τοῦ ἐν κατανύξει πολλῇ καὶ ἐκστατικῶτα ψάλλ-

λοντος μουσικού χορού. Ένταύθα δὲ ἐφαρμό-
ζεται τὸ ἐν ἄλλῃ περιστάσει λεγόμενον «ἔπου
βασιλεύς παρουσία, καὶ ἡ τάξις παραγι-
νεται».

Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Ἱεροῦ Ἐδαγ-
γελίου ὁ Ἱερογνήτης τῆς Θεολογίας ἐν τῷ ἐθνικῷ
Παιδαγωγικῷ κ. Γ. Ε. Μεσολογγεῶν, Διευθυν-
τῆς τοῦ περιοδικοῦ «τῆς Ἀναπλάσεως» ἀνε-
θῆκεν ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου ἐπὶ τῆς βασιλικῆς ἐξέ-
δρας ἐστημένου μεγαλοπρεποῦς ὑκρίβαντος ἐν
εἴδει ἄβυσσος, ὡς τριακόμενος ὑπὸ τοῦ Διοικη-
τικοῦ Συμβουλίου τοῦ Συλλόγου, ἀπηγγεῖλεν
ἐνθουσιάζων τὴν κατάλληλον τῆς ἡμέρας πα-
νηγυρικὴν κατασκευάσαντα τὸ πλῆθος διὰ τε
τὸ ὕψος τῶν κενυμένων, τὸ σμῦρον τῆς ἐκφράσεως
καὶ τὴν ῥητορικὴν αὐτοῦ ἀπογγεῖλιαν.

Καὶ κατ' ἀρχάς ἐν τῷ πανηγυρικῷ καὶ ὡραίῳ
αὐτοῦ προοίμιῳ ὁ κ. Γ. Ε. Μεσολογγεῶν ἐξύμνη-
σεν, ὡς ἔδει, τὸν σκοπὸν τῆς ἑορτῆς τῶν Ἁγίων
Ἀποστόλων καὶ Πρωτοκορυφαίων Πέτρου καὶ
Παύλου, καὶ εἰτα εὐκότως ἐπήρσεν τοὺς ἰδρυτάς
τοῦ Συλλόγου καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ ἐργαζομένους
διὰ τὸν ἐνθεὸν αὐτῶν ζῆλον καὶ τοὺς ὑπὲρ τῆς
Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πατριδος ἀγάθους. Ἐν δὲ τῷ
κυρίῳ αὐτοῦ λόγῳ ἀπέδειξεν, ὅτι ἐν παντὶ
ἔργῳ ἀγαθῷ πρέπει νὰ συνειργῇ ἡ θέλησις τοῦ
Θεοῦ μετὰ τῆς θελήσεως τοῦ ἀνθρώπου, συν-
επαγόμενος σπουδαῖα ἐπιχειρήματα καὶ κα-
τάλληλα παραδείγματα ἐκ τῆς Ἁγίας Γρα-
φῆς καὶ τῶν θεοφόρων Πατέρων τῆς τοῦ Χρι-
στοῦ Ἐκκλησίας, καὶ ἐκ τῆς ἱστορίας καθόλου,
καὶ ἐπιμολόγησε τὸ ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου ρητὴν
«Ζεῦτε ὀπίσω μου καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἄλλοις
ἀνθρώπων» ἐπὶ τε τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ
ἐπὶ τῶν ἰδρυτῶν καὶ τῶν ἐταίρων «τῆς Ἀνα-
πλάσεως», λέγων, ὅτι ὡς οἱ μὲν τοῦ Κυρίου Ἀπό-
στολοι ἔχοντες τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ἀκρά-
δαντον καὶ τὴν θέλησιν σιδηράν, τοῦ Θεοῦ πάν-
τοτε συνεργούντες, κατόρθωσαν διὰ τῆς ἀμέμ-
πτου αὐτῶν βιοτῆς καὶ τῶν ἐξαισίων ἔργων
αὐτῶν ὅσα οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον ἠδυνήθησαν νὰ
διακράξωσι πάντες ἄλλοι οἱ σοφοὶ καὶ οἱ Ἀύ-
τοκράτορες καὶ τοῦ κόσμου οἱ ἰσχυροὶ· οὕτω καὶ
οἱ ἰδρυταὶ τοῦ Συλλόγου καὶ οἱ μετ' αὐτῶν συν-
εργαζόμενοι καίτοι μικροὶ τὸ πρῶτον, τὸν ἀριθ-
μὸν δὲ ὀλίγοι καὶ πολλὰ οὐ δυνάμενοι ἐν τῇ
κοινωνίᾳ, τοὺς Ἀποστόλους μιμούμενοι, ἐπεχέ-
ρησαν διὰ τῆς συστάσεως τοῦ Συλλόγου καὶ τῆς
σταθερᾶς τῶν θελήσεως νὰ πράξωσι τι ἀγα-
θὸν ἐν τῇ οὐρανίᾳ αὐτῶν ἰσχυραῖς καὶ τῇ φίλῃ
Πατρίδι, τῇ θεῷ συναντιλήψει ἐφελκόμενοι
διὰ τοῦ ζήλου καὶ τῶν δραστηρίων ἐνεργειῶν
αὐτῶν πλείστους ἄλλους ἐταίρους λογίους δια-
πρεπεῖς ἐντεθῆναι τε καὶ πανταχόθεν τῆς γῆς,
ἔπου εὐφραίνεται Ἕλληνας πατριῶται καὶ χριστιαν-
νοὶ ὁρθόδοξοι. Οὕτω δὲ συνδυάσαν καὶ ἀερί-

τως ἀναπτύξας τὸ θέμα αὐτοῦ ὁ ῥητωρ, παρα-
λείψας πολλὰ καὶ σπουδαῖα τοῦ ἀξιολόγου αὐ-
τοῦ πανηγυρικοῦ διὰ τὸ προκεχωρηκὸς τῆς
ῥωμῆς, ἀπηύθυνεν εὐχὴν κατασκευαστικὴν ὑπὲρ τοῦ
Συλλόγου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ὁπωςδήποτε ἐργα-
ζομένων καὶ κατῆλθε τοῦ βήματος ἐπισπασά-
μενος τὴν εὐλογία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μη-
τροπολίτου καὶ τὰ εὐλογητὰ συγχαρητήρια τῶν
ἀιφροκτῶν του.

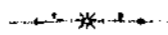
Κατὰ δὲ τὴν μεγάλην εἰσοδὸν τῶν Ἁγίων
ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης ἐδείχθη πρῶ-
τον ὑπὲρ τῆς Βασιλικῆς οἰκογενεῖας καὶ ἰδίᾳ
ὑπὲρ τῶν ὑψηλῶν Προστατῶν καὶ Ἐπιτίμων
Προέδρων τοῦ Συλλόγου «τῆς Ἀναπλάσεως»
τῶν Α. Β. Γ. Κωνσταντίνου τοῦ Δια-
δόχου καὶ τῆς Παιρηκλέους Σοφίας, εἰτα ὑπὲρ
τῶν ζώντων τε καὶ τεθνεώτων Ἰδρυτῶν τοῦ
Συλλόγου, τῶν ἐδεργετῶν καὶ ἐταίρων αὐτοῦ
καὶ ἐν γένει ὑπὲρ τῶν μετ' ἐλευθερίας ἐργασ-
μένων καὶ τῶν ἐν ἐργαζομένῳ φίλων τῆς
Ἀναπλάσεως. Μετὰ δὲ τὸ Κοινωνικὸν αὐταῖς
χερσὶν ἐκοινώνησε τῶν Ἀρχαίων Μυστηρίων
τοὺς σπουδαιότες τῆς Ριζοκλειῶν Σχολῆς καὶ μετὰ
τὸ τέλος τῆς Διευθυντικῆς διένειμεν ἀπὸ τοῦ
Ἀρχιερατικοῦ θρόνου τὸ ἀντίδορον εἰς πάντας
τοὺς προσελθόντας χριστιανούς. Καὶ οὕτως
ἐληξεν ἡ λαμπροτάτη ἑορτὴς τελευτήσασα τε-
τάρτη ἐπέτειος ἑορτῆς τῆς ἰδρύσεως τοῦ Συλ-
λόγου.

Ἀπὸ ἐθνημονούνη ὀφείλεται ἐκ μέρους τοῦ
Προέδρου καὶ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου
τῷ Σεβασμιωτάτῳ Μητροπολίτῃ διὰ τὴν μεγα-
λοπρεπῆ καὶ λίαν κατασκευαστικὴν Διευθυντικὴν,
ἢν ἀδιορήτως, ὡς Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου,
καὶ μετὰ θεορμὴν παρὰ κλήσιν τοῦ Συμβουλίου
ἐτέλεσεν· εὐχαριστῶν δὲ τῷ Μουσικῷ χορῷ
τῆς Μητροπόλεως διὰ τὴν ἐν ἐλευθείᾳ καὶ κα-
τανύξει ἐτελευτήσαν ὑπ' αὐτοῦ ἐκκλησιαστικὴν
ἁρμονίαν· ἐπαινος δὲ πολὺς τῷ κ. Γ. Κω-
σταντίνῳ διὰ τὴν κατάλληλον διακόσμησιν τοῦ
Ἱεροῦ Ναοῦ καὶ ἐγκάρδιον συγχαρητήριον τῷ
ἐνφραδαῖ ῥητορῇ τῆς ἡμέρας κ. Γ. Ε. Με-
σολογγεῶν διὰ τὴν ἐπιτυχὴ πανηγυρικὴν αὐτοῦ
λόγον, ἄξιον ἀναγνώσεως καὶ μελέτης.

II. Κωνσταντίνος

καθηγητῆς

(Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου)

ΛΟΓΟΣ

Ι. Ε. ΜΕΣΟΛΟΓΓΕΩΝ

Δ. Φ. ΚΑΙ ΥΦΗΡΕΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΑΠΛΗΡΕΛΘΗΣ ΤΗ 29 ΙΟΥΝΙΟΥ 1891
ΕΝ ΤΩ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚῳ ΝΑΩΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΟΡΤΗΝ
ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΥ
ΤΩΝ ΚΟΡΥΦΑΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΕΤΕΙΟΝ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΗΣ «ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΣ».

«Ζεῦτε ὀπίσω μου καὶ ποι-
ήσω ὑμᾶς ἄλλοις ἀνθρώπων.»
(Ματθ. δ'. 19.)

Ναί, σεβασμιώτατε Μητροπολίτη, σεβαστῶν
καὶ ἀδελφῶν πρεσβυτέρων, φιλόδοξος δαί-
μων καὶ προσηλιτῆ τοῦ Συλλόγου τῆς Ἀνα-
πλάσεως μέλη, καί, τὸ θεῖον τοῦτο τοῦ Σω-
τήρος λόγιον, τὸ βραυστήμακτον καὶ πολλῆς
ἐννοίας περιεπετικόν, ἐξελεξάμεν ὡς βίβαν τοῦ
λόγου μου, ὃν παρέχομαι ν' ἀπαγγείλω πρὸς
τῆς ὑμετέρας ἀγάθης κατὰ τὴν μεγάλην ταύ-
την ἡμέραν τῆς νύκτας καὶ ἑορτῆς τῶν με-
γάλων τῆς οἰκουμένης ἐντροφημάτων, τῶν τῆς
χρίστου ἐπιτίμων ἰσχυρῶν, Πέτρου καὶ
Παύλου, τῶν κορυφαίων τῶν Ἀποστόλων,
τῆς ἱερᾶς ταύτης ἀποστολικῆς ἑπισημοσύνης, τῆς
περιεργουμένης κόπῃ καὶ μόχθῳ μεγάλῳ ἐν
μέσῳ φασεῶν καταγνῶν καὶ δυσβάτων χρο-
νῶν τὸ θεόκενον ἄφρονον, τὸ καλλιέργησαν
τὸ ἀνχηρὸν τῆς ἀνθρωπότητος ἔδαφος· καί,
τὸ ῥητὸν τοῦτο προειλημῆν, καίτοι μοι καὶ ἄλ-
λαι μυριάδες ἀδαμάντων καὶ μαργαριτῶν θείων
ἐκ τῶν ἐπιστολῶν Πέτρου τε καὶ Παύλου, τῶν
ἀκρωτῶν τούτων τῆς ἡγίας σοφίας ἠθυσαν-
θῶν, εἰς νοῦν καὶ καρδίαν ἀνήλθον καὶ προὐ-
βάλλοντο, διότι ἐν αὐτῷ, ὡς ἐν κέντρῳ, συγ-
κεντρῶνται δύο μεγάλα ἰδέαι, αἵτινες τὸν
νοῦν καὶ τὴν καρδίαν ἡμῶν σήμερον κενώ-
ματα εἰς ἀκέραιον καὶ οὐρανόθεν νὰ προκα-
λέσωσι πρόκεινται πρὸς ἀνάμνησιν καὶ τιμὴν
τῆς μεγάλης ταύτης Ἀγάθης τῆς τρισχιλίου
Τριάδος. Αἱ ἰδέαι αὗται εἶνε πρῶτον ἡ
θεός ἐν κλήσει Πέτρου καὶ Παύ-
λου, ἐπιμέρους ἡ βραχίς καὶ ἡ ἐνέργεια ὑπερ-
κοσμίου ὄντος, καὶ δεύτερον ἡ τοῦ ὕ-
των ὑπεράνθρωπος ἐργασία πρὸς
διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ
ἀνάπλασιν τῆς ἀνθρωπότητος, ἐπιμέρους ἡ ἀ-
νάγκη καὶ ἀνθρωπίνου ὁρίσεως πρὸς ἐπί-
τευσιν παντὸς ἀγαθοῦ. — Καὶ ἀληθῶς διὰ
τῆς ἡγίας ταύτης ἡμέρας καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ δύ-
ναμις κατεδείχθη, καὶ ἡ ταύτης ἐπὶ τῶν πρω-
τοκορυφαίων ἐπιθροῶν καταφανὴς ἐγένετο,
καὶ ἡ τούτων αὐτῆς ἐλευθέρῳ βούλησιν, ἡ
ἄριστος ἐκείνη, καὶ ἡ ἐνθεὸς ὁρατὴς πασιφαν-
νῶς ἐξεδηλώθησαν ἐν τῇ τῶν ἀνθρώπων ἡ-

λεῖα. Οὕτως δὲ Πέτρος καὶ Παῦλος καὶ τῷ
Χριστῷ, θεῷ κλήσει καὶ χάριτι, ἠκολούθησαν,
καὶ ἄλλοις ἀνθρώπων ἐν κόπῳ πολλῷ ἐγένοντο.

Ἀλλὰ καὶ φιλοσοφῶν τις ἐπὶ τῶν σοφῶν
τῆς ἀγίας ἡμῶν ἐκκλησίας διατάξεν περὶ τῶν
ἀναγινωσκομένων ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης
ἀναγνώσεως, εὐρίσκει, ὅτι αἱ μὲν ἐκ τοῦ
Ἐδαγγελίου ἀναγνώσθησαν σήμερον περικοπαί
τὰ τοῦ Πέτρου καὶ τῆς θεοῦ ἐν αὐτοῦ κλήσεως
πραγματεύονται (*), αἱ δὲ ἐκ τοῦ Ἀποστόλου
τὰ τοῦ Παύλου καὶ τῆς ἀποστολικῆς αὐτοῦ
κλήσεως κατορθώματα περιγράφουσι (*). Ἀλλὰ
καὶ Παῦλος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων τὴν κλήσιν ἐδέ-
ξατο. Ἀλλὰ καὶ Πέτρος οὐκ ὀλίγα ἐργάσατο, οὐ
μικρὰ ἐπάθει. Ἀδελφοὶ λοιπὸν ἀμφότεροι τῆς
θεοῦ ἐν κλήσει καὶ τῆς ἀνθρωπίνῃ
ἡμᾶς ἐνεργείᾳ τῷ Χριστῷ μαθητεῖαν
ἐγένοντο, καὶ πρώτιστα ἐργάσαντο, καὶ οἶοντι
ἀντιπροσώποι καὶ πρωτοπόροι τῆς τῶν λοιπῶν
Ἀποστόλων χορείας ἡμῶν παρίστανται. Ἀμφο-
τέροις λοιπὸν ἀρμύζει τὸ τοῦ Κυρίου ῥῆμα
«Ζεῦτε ὀπίσω μου καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἄλλοις ἀν-
θρώπων».

Ἀλλὰ, καὶ ἑτέρου λόγου ἕνεκα ἡ ῥησις αὕτη
τοῦ Σωτήρος προσφώνῃ μοι σήμερον φαίνεται
ἐν τῇ πρὸς ὑμᾶς ἐπιπέδῳ μου, φιλόδοξον ἀκρο-
ατήριον. Σήμερον ἐν τῷ μητροπολιτικῷ τούτῳ
ναῷ τελεῖ τὴν ἐπέτειον αὐτοῦ ὁ ἐνταῦθα πρὸ
πενταετίας (1886) ἰδρυθεὶς Σύλλογος τῆς
Ἀναπλάσεως, ὁ διατελὼν ὑπὸ τὴν ἐπιτίμον
μὲν προεδρείαν τῆς Α. Β. Γ. τοῦ Διαδόχου
ἡμῶν Κωνσταντίνου, ὑπὸ τὴν τακτικὴν
δὲ τοῦ σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἀθηνῶν
Γεωργίου, τοῦ καὶ προσκομιζόμενος σήμε-
ρον τὰ τίμινα καὶ ἄγρια δῶρα καὶ ἀφροντος χεῖρας
ἐκείνου τῷ Ἱερῷ ὑπὲρ τῆς τούτου εὐδοχί-
σεως. Ταῦτο πιστεύω, καὶ ἐπιτρέψατέ μοι,
τοῦτο καὶ πρὸ ὑμῶν δημοσίᾳ σήμερον νὰ κη-
ρῶξω, ὅτι οἱ ὀλίγοι ἐκεῖνοι νέοι, περὶ τοὺς εἴ-
κοσιν, οὕτινες ἰδρυσαν τὸ ἐξαιρετικὸν τοῦτο
Σωματεῖον, τὸ σκοποῦν τὴν θερηκενικὴν καὶ
ἠθικὴν ἀνάπλασιν τῆς κοινωνίας διὰ τοῦ Χρι-
στιανισμοῦ, ἐξυπηροουμένου καὶ ἐν ἁρμονίᾳ
διατελοῦντος μετὰ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέ-
χνης, — οἱ ὀλίγοι ἐκεῖνοι νέοι, πιστεύω, εἶνε
ἡμῶν πεποιθήσεις, ἐμισχύθησαν πρῶτον ὑπὸ τῆς
θεῖας χάριτος. Ἦτο ἀδύνατον ἡ μικρὰ ἐκείνη
τῶν πρώτων ἰδρυτῶν ἡμῶς νὰ στηρίξῃ ἔφ'
ἑαυτὴν καὶ μόνην τὸ ἀληθῶς σπουδαῖον ἔρ-
γον, ὑπερ εἰς φῶς νὰ ἀγάγῃ ἐσκέφθη. Καὶ οὕ-
τοι ἐκλήθησαν διὰ τοῦ «Ζεῦτε ὀπίσω μου
καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἄλλοις ἀνθρώπων».

Διττός λοιπὸν ὁ λόγος καὶ ὁ σκοπὸς τῆς
παρουσίας ὑμῶν, καὶ τοὺς κορυφαίους

(*) Ἰωάν. κεφάλ. κβ'. 14 καὶ Ματθ. ιστ'. 13).
(*) (Παύλ. β'. Κορινθ. ια'. 21).

των Ἀποστόλων πικρῶς καὶ τὴν ἐπέτειον τοῦ Συλλόγου τῆς Ἀναπλάσεως τελέσει. Καὶ τῆς μὲν τῶν Ἀποστόλων θείας ἐμπνεύσεως καὶ ὑπερανθρώπου δράσεως τίς ἂν ἐπίκειται λόγος ἀντάξιός; Οὐδὲ γλώσσα Ἀποστόλων ἐξήρασε ἂν τὴν τούτων κλήσει, τὴν ἀρετὴν καὶ τὰ ἔργα ἀνυμνήσει. Τούτο δὲ ἐστὶ μεγάλων ἀνδρῶν ἐγκώμιον ἢ πρὸς ἀρετὴν παρακλήσις τῶν συνειλεγμένων. Ἡ δὲ τῶν ἐπολιτευτῶν ἀνδρῶν ἐπιλήθοντος ἰστορία οἶόν τι φῶς ἐμποιεῖ τοῖς σοφωμένοις πρὸς τὴν τοῦ βίου δόξαν. Καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ἀνθρώποις ἐκ τῆς τῶν λόγων ἀδελφείας συνίσταται τὰ ἐγκώμια, τοῖς δικαίοις δὲ ἀρκεῖ τῶν πεπραγμένων αὐτοῖς ἢ ἀλήθειαν πρὸς τὸ δεῖξαι τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἀρετῆς αὐτῶν.^(*) Τοῦ δὲ Συλλόγου ἡμῶν τὰ καθ' ἕναστον ἀφηγησασθαι οὐ τοῦ περὶ τὸν τόπον τε καὶ χρόνον. Τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τετραετίαν ἐκδιδόμενον ἡμῶν μόνον περιοδικόν, συνασπόμενον ὑπὸ τῶν παρ' ἡμῖν διακροεστέων λογίων εὐσεβῶν ἀνδρῶν, διαβεβαιούται τὴν π ρ ὀ θ ε σ ι ν, τ ὸ ν σ κ ο π ὸ ν κ α ι τ ἡ ν ἔ ρ γ α σ ι α ν τ ο ῦ Σ υ λ λ ὄ γ ο υ. Ἐπιφύεται δὲ αἱ ἐορταὶ αὐταὶ εἰς τοῦτο κυρίως συμπέπτωσιν, ὅτι ἐπὶ τῆς αὐτῆς θείας φήσεως ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν ἐρεῖδονται, ἔν καὶ τὸ αὐτὸ θέμα τοῦ λόγου ἡμῶν νὰ ἀποτελέσῃσι δύναται, τοῦτο, π ρ ὀ θ τ ο ν ὅ τ ι θ ε ῖ α δ υ ν ἄ μ ε ι κ α ι χ ἄ ρ ι τ ι κ α ι ε ἰ τ α ἄ ν θ ρ ὼ π ῖ ν η σ υ ν ε χ ε ἰ κ α ι π ε ρ ω τ ι σ μ ἔ ν η θ ῤ ἄ σ ε ι π ἄ ν μ ἔ γ α κ α λ ὸ ν κ α ι ἄ γ α θ ὸ ν ἔ ρ γ ο ν κ α τ ο ρ θ ὸ τ α ι.— Ἀκολουθεῖτέ με, εἶπεν ὁ Σωτὴρ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἀλιεῖς ἀνθρώπων. Τοῦτ' αὐτὸ ἐλέχθη καὶ λέγεται καὶ τοῖς τὸ σωματεῖον τοῦτο ἀποτελοῦσιν. Ὅτι ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος ἐν κύκλῳ καθολικῷ καὶ ἐν καιροῖς ἐκτάτοις τε καὶ χαλεποῖς κατὰφθωσαν π ρ ὀ τ ο ν τ ἡ ἰ δ υ ν ἄ μ ε ι τ ο ῦ θ ε ο ῦ κ α ι ε ἰ τ α τ ῶ ἔ ν θ ῤ ἄ σ ε ι α ὕ τ ὶ ὡ ν ζ ἤ λ ρ κ α ι τ ἡ ἔ ν δ ε λ ε χ ε ἰ θ ῤ ἄ σ ε ι, τοῦτο ὄρωται ἐν κύκλῳ βεβαίως μερικωτέρῳ καὶ ἐν καιροῖς ἦσαν χαλεποῖς νὰ πράξῃσι καὶ τὰ τοῦ Συλλόγου τούτου μέλη, ἐν ὅφει ἔχοντες τὸ τοῦ Κυρίου ὄχημα «Ζεῦτε ὀπίσω μου καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἀλιεῖς ἀνθρώπων». Οὐκ ἀγνοοῦμεν, σ ἀπροσέγγιστον, τὸ μέγεθος τῆς ἐορτῆς, καὶ τὸ σπουδαῖον τοῦ θέματος ἀλλ' αἰσπερ τοῦτο ἐπιστάμεθα, οὗτος καὶ τῆς ἀσθενείας τῆς ἡμετέρας ἐπαισθανόμεθα. Ἡ ὑπόθεσις ἡμῶν ἀπαιτεῖ φηθῆναι ἄξιόν τι ταύτης τε καὶ τῶν συνελθόντων καὶ τῆς χρηστῆς ἐλπίδος, ἧς ἔχουσι ἐφ' ἡμᾶς. Ἀλλὰ τὸ θεῖον διδασκαλεῖον οὐκ οἶδεν ἐγκωμίων νόμον. Ἄντ' ἐγκωμίων καὶ θεωριῶν λογίζεται τὴν μαρτυρίαν τῶν γεγονότων καὶ τῶν πεπραγμένων. Ἀβτη ἐστὶν ἐπαρκὴς πρὸς

(*) Βασιλείου τοῦ Δ', τόμ. Α', σ. 880.

οἰκοδομίαν. Καὶ τῆ ἐξοφῆ ἀφηγήσει τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ καλοῦ ἀεὶ ἐπακολουθεῖ τὸ ὠφέλιμον. Προσέτι δὲ οὐ μικρὸς ὁ κίνδυνος, μὴ τῆ ἐμῆ ἀσθενείας ἐλαττώσῃ τὴν ἀξίαν τοῦ θέματος, βαρὴ δεῖται καὶ ὁμοιοφύτας οὐχὶ συνήθους καὶ γλώσσῃς καταλήλου καὶ παιδείας οὐ μικρᾶς καὶ χρόνου οὐκ ὀλίγου. Αἰὰ ταῦτα ὑμεῖς παράσχετέ μοι τὴν ὑμετέραν ἐπιεικίαν καὶ τὴν ἐν μνη ἀκρόασην, ἐκτιμῶντες τὴν ἐμὴν ἀγαθὴν πρόθεσιν, ἀσμένως ἀποδέξασθε τὴν ἀκατεθειάν μοι ὑπὸ ὑ. τῆς Ἀναπλάσεως Συμβουλίου παρακλήσειν νὰ ἐπιλήσω τὰ θέματα, ὡς μοι δυνατὸν, καὶ ἀφορῶντες εἰς τὸ πρόθυμον τοῦ ἐμοῦ πνεύματος. Ἀποφασί, ἄλλ' οὐκ ἐξαιροῦμαι. Πέποιθα, ὅτι ἰσχύσω ἄλλ' ἰσχύσω ἐν τῷ ἐνδοξαμιούμῃ με τὴν αἰγμὴν ταύτην Χριστῷ ἰσχύσω ἐν τῇ ἀνωτέρῳ ἐδολογίᾳ Πέτρου τε καὶ Παύλου, τῶν πλουσίων ἐπιστάτων τῆς πνευματικῆς ταύτης παιδείας ἰσχύσω ἐν τῇ εὐχῇ τοῦ πρωτοεργάτου τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας ἰσχύσω ἐν τῇ ἀγάπῃ καὶ συμμοσῇ ἡμῶν, ὡν τὸ πρῶτον καὶ ἄκρον ἐπικαλοῦμαι. Καὶ ἰδοὺ κηρύττει καὶ διὰ τῆς δημολογίας ταύτης, ὅτι θ ε ὸ ς κ ρ ὶ τ ο ν κ α ι ἔ ν θ ρ ὼ π ο ς δ ε ὀ τ ρ ο ν, ἔ ν θ ρ ὼ π ῖ ν ἔ ρ γ α ζ ὀ μ ε ν ο ς, τ ὸ π λ ἡ ῤ ε ς ἄ γ α θ ὸ ν ἄ μ ε ρ ῶ ζ ο υ τ α ι. Τούτο ἐστὶ καὶ τὸ θέμα τοῦ λόγου ἡμῶν.

Α'.

«Ζεῦτε ὀπίσω μου καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἀλιεῖς ἀνθρώπων».
 Λόγος ἀληθῶς ἡγεμονικός. Προστίγμα μεγάλου ἀρχηγοῦ. Λόγος, οὐ δευτέρου ἢ ἴσου ἢ ἰστορία δὲν ἀναφέρει. Λόγος, ὃν χεῖρ ἀνθρώπου δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξεπέμψῃ ἐν τῇ πεποιθήσει καὶ τῇ βεβαίᾳ ἐλπίδι, ὅτι ἀθωμὸς ἦθελεν ἐκτελεσθῆναι. Λόγος, θεῖον δύναμιν ἐπέχει, θεῖον δύναμιν ἐμφανῶσα, τροπὴν καὶ ἀνατροπὴν διανοημάτων καὶ αἰσθημάτων προκαλέσας καὶ προκαλῶν. Λόγος, κυριεῖον ὄλου τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀνάγει αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆρας σφαιρας εἰς κόσμον πνευματικόν καὶ οὐράνιον. Ἀληθῶς θεοῦ φωνή, θεοῦ δύναμις ὁ λόγος οὗτος! Ἀληθῶς παρακλήσις ἐξερχομένη ἐκ στόματος ἐξουσίαν ἔχοντος. Ἀβτη εἶπε ἡ γνώμη τῶν ὁρθῶς καὶ ἀπροκαταλήπτως τὴν ἰστορίαν τῶν μεγάλων ἐν τῷ κόσμῳ ἐμφανίσαντων ἐξετεθέντων, τοῦτο εἶπε τὸ συμπέρισμα τῶν ἐκ τῶν ὑπεριανθρώπων ἀποτελεσμάτων τῆς θείας ταύτης αἰτίας καὶ ἐντολῆς φιλοσοφούτων περὶ τοῦ Ἡρωδῶπου τοῦ ἐπιπύτου τῆς βιοσημάντου ταύτης ἐξέειπε. Ἄγα ὁ ταύτας εἰπὼν οὐκ ἦν ἀπλοῦς θνητός, ἡγεμὸν ἢ φιλόσοφος καὶ ἠθικολόγος. Τούτο εἶπε ἐξισχυόμενον ἀσφαλῆς καὶ ἐν τῶν ὑστέρων βεβαιῶν ἀποδειχθέν.

Ἀεὶ τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἀποδείξωμεν λόγῳ τε καὶ παραδείγματι, θεωρίᾳ καὶ πράξει. Ἄβτη κίστεος, σεβαστοὶ μοι, γνώσις παντὸς ἡμοῦς πνεύματος, ἐμφυτον αἰσθημα πάσης ψυχῆς, ὅτι ὑπέρχει ἐκτὸς τοῦ κόσμου καὶ τῆς περιβαλλούσης ἡμᾶς φύσεως Ὅν τι πνευματικόν, Ὑπαρξίς ἀνωτέρα, ζῶσα τε καὶ νοοῦσα καὶ ἠρώσα. Ἡ συνείδησις, ἡ πίστις καὶ ἡ γνώσις τῆς ἀπὸ τοῦ ἀπολύτου προσωπικοῦ ὄντος ἐξερρήσεως τοῦ σώματος, ἐμφύχων τε καὶ ἀψύχων δημιουργημάτων, εἶναι ἀλήθεια καὶ φανερόμενον καθολικόν. Ἄβτην ὁ ἔρπον, ὅτι οἱ λόγοι οὐ καταλογίζονται, ἀρνεῖται μετὰ πολλῶν ἄλλων, καὶ αὐτῶν τῶν ἐγγύτατα αὐτῷ κειμένων, τὸν Θεόν. Περὶ τοῦ ὄντος τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ὡς καθ' αὐτὸν καὶ ἀπόρρητον καὶ ἀπολύτου Πνεύματος, δογματικῶς ὁμιλήσειν ὁ Σωτὴρ, πανταχοῦ ἀναφέρει ἡ Κ. Δ., σαφῶς ἐδογματίσεν αἱ Ἀπόστολοι, σαφέστατα ἔγραψαν οἱ θεοὶ τῆς Ἐκκλησίας Πατρός. Περὶ τοῦ Θεοῦ τούτου ἔδωκε τὴν σφραγιδα τῆς βεβαιότητος καὶ ἡ ἰστορία τῶν ἐθνῶν. Τοῦ Θεοῦ τούτου οὐχὶ τὴν ὑπερῆκεν πλέον, ἀλλὰ τὴν ἀεόφραν καὶ τὰ κατ' αὐτὴν ἀπερῆκεν, ἐξήκει ἢ φιλοσοφία. Τοῦ Θεοῦ τούτου τὴν ὑπερῆκεν, τὴν δύναμιν καὶ τὴν δόξαν διηγείται ἡ φύσις. Ὁ δὲ ἀνθρώπινος λόγος, ἐπαγωγικῶς λογιζόμενος καὶ κρίνων, ἐκ τῶν ἐποτελεσμάτων καὶ τῶν ὑστέρων τὴν ἀρχικὴν αἰτίαν εὐρίσκει. Ὅντος λοιπὸν ὑπεροσμίον Πνεύματος, ἄλλου ἄλλὰ προσωπικοῦ, ἔχοντος ἀέλησις ἐν ἀπολύτῳ, αἰτίου τῶν φαινομένων καὶ τῶν νοουμένων, ὁμιτῶν τε καὶ ἀσφάτων, ἔκταται ὅτι τὸ Ὅν τοῦτο εὐρίσκειται, ὡς πνεῦμα ἀπολύτου καὶ ἀπερῆκεν, ἐν διηρακτῇ σχέσει καὶ κοινωνίᾳ μετὰ τῶν ἐξ αὐτοῦ ἐξαγοσμένων, ὡς ὑπ' αὐτοῦ δημιουργηθέντων καὶ ἴπ' αὐτοῦ κατὰ λογικὸν νόμον καὶ δημιουργικὴν ἀνάγκην κυβερνωμένων. Ἐκταται ἐντεσθεν, ὅτι τὸ Ὅν ταῦτο ἔχει ἐν ἐαυτῷ δύναμιν δημιουργικὴν, δύναμιν ζωοποιούσαν, δύναμιν συντηροῦσαν, δύναμιν δυναρμένην μεταδοθῆναι. Ἡ σχέσις καὶ κοινωνία αὕτη τοῦ ὑπεροσμίον Πνεύματος πρὸς τὸ ἐγκώμιον ἀποτελεῖ τὴν θρησκείαν, ἀπερῆκεται τὴν θεῖαν Ἡρώσιαν, καὶ ἀλήθειαν ἀποδεικνύει τὴν ἐκείνην καὶ ἐπαρῆν τοῦ θεῖου Πνεύματος μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Ἐν ἄλλαις λέξασιν ὑπάρχει θεὸς δημιουργός, προνοητής, ὁρθῶν. Ἡ ἀλήθεια δὲ αὕτη οὐ μόνον θεοθεῖν ἀπεκαλύφθη ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἡμοῦς ὁρθῶς λόγου κίρισμα ἐλάθηται εἶπε, καὶ ἐπομένως ἀξίωμα ἦδη κατέστη τῆς ἀνθρωπότητος.— Ἀδιαφοροῦμεν πρὸς τοὺς ἀνεπίστα λόγοντας, οὐχὶ δὲ καὶ φρονουδντες ἀληθῶς. Καὶ τῶν τοιαύτων, τῶν ἀνεπίστα λερόντων ἀπλῶς πρὸς τὸ θεαθῆναι καὶ ἐπιδειχθῆναι τοῖς

ἀνθρώποις, ὡς δῆθεν σοφῶν καὶ ἐπιστημόνων, πρὸς τὸ κατενύσαι τὴν θεῖαν τῆς συνειδήσεως αὐτῶν φωνήν, πρὸς τὸ δικαιολογήσαι τὴν ἀδικαιολόγητον τοῦ ἦθους καὶ τοῦ χαρακτήρος αὐτῶν καθόλου χαλάσασιν, καὶ τῶν τοιούτων, λέγομεν, ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδία καὶ ἡ συνείδησις ταῦτά ἡμῖν συμμαρτυροῦσι, ταῦτά αἰσθάνονται, ἔταν ὁρθῶς λογιζονται καὶ ἐν ὄψει συνειδῆναι διατελοῦσι καὶ τῆ καρδίᾳ τὴν ἐλευθερίαν παράσχωσιν, ἢ ὅταν οὐδὲς λόγος ὑλικῶς ἢ χρηματικῶς αὐτοῖς πρὸς τὰ τοιαῦτα λέγειν ἢ γράφειν πιέξῃ.
 Καί, ἀγκυπητοὶ μοι, ἔνευ Θεοῦ ζῶντος, διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ὁποῖου τὸ πᾶν κινεῖται καὶ διεσθῆνεται, δημιουργία δὲν νοεῖται. Ἄνευ Θεοῦ ζῶντος τὸ πᾶν θὰ ἦτο νεκρὸν, ἔρημος ἦνευ πέρας, ἀπελπισία, ἀπογοήτευσις, οὐκ ἦνευ ὄρων. Ὁ Θεὸς εἶνε ἡ ψυχὴ τῆς δημιουργίας, δι' ἧς οὗτος περιβέλλεται.— Ναί, ἐλευθεροφρον, ὁμιλεῖς περὶ τῶν θαυμασίων τῆς φύσεως; Ὅμιλεῖς περὶ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. Ὅμιλεῖς περὶ τῶν αἰωνίων καὶ ἀκαταλήπτων οἰκονόμων τῆς φύσεως; Ὅμιλεῖς περὶ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς θείας αὐτοῦ δυνάμεως. Θαυμάζεις τὸ φῶς καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ; Θαυμάζεις αὐτὸν τὸν Θεόν. Θαυμασίως ὁ Ἡεροητάναξ τὴν πανταχοῦ παρουσίαν καὶ δύναμιν τοῦ Θεοῦ περιγράφει, ψάλλει «Ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός σου καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ φύγω; Ἐὰν ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανόν, οὐκ ἐκεῖ εἶ: ἐὰν καταβῶ εἰς τὸν ἄδην, πάροι: ἐὰν ἀναλάβω τὰς πτέρυγας μου κατ' ὄρθρον καὶ κατασηνώσω εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης καὶ γὰρ ἐκεῖ ἡ χεῖρ σου ὀδηγήσει με καὶ καθέξει με ἡ δεξιὰ σου» (*). Πανταχοῦ λοιπὸν ὁ Θεὸς καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ. Ἐν αὐτῷ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν. Ἴδοὺ τὸ δῶγμα, ἢ ἀλήθεια, ὡς ταύτην σαφῶς ἀπεκάλυψε καὶ διέτύπωσεν ὁ Σωτὴρ, συνάδουσα ἕμα καὶ πρὸς τὸν ὁρθὸν λόγον.
 Καὶ εἶνε δυνατὸν, οὐχὶ θεολογῶν τις σπουδαίως, ἀλλ' ἀπλῶς λογιζόμενος, οὐχὶ τὴν δόξαν νὰ ἐξεπέμψῃ, ἀλλὰ νὰ φαντασθῇ, ὅτι τὸ ἀρμονικὸν καὶ σοφὸν τοῦτο καλλιτέχνημα εἶνε προῖον τύχης τυφλῆς, συμφορῆς καὶ ἀπλοῦς συνειροῦς τυχαίων πλοκῶν καὶ ἀσυνειδήτων γεγονότων, προῖον δυνάμεως ἄνευ ζωῆς, ἔνευ νοῦ, ἄνευ θελήσεως, ἄνευ συνειδήσεως; Εἶνε δυνατὸν, λογικῶς τις σκεπτόμενος, οὐχὶ νὰ εἴπῃ, ἀλλὰ νὰ φαντασθῇ, ὅτι τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ἢ δύναμις καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ, εἶνε συνδυασμὸς καὶ πλοκὴ ὑλικῶν μόνον μορίων σαρκῶς καὶ αἵματος, ἀλόγου κινήσεως καὶ πράξεως; Οὐχὶ βεβαίως.
 Τίς δύναται νὰ πιστεύσῃ, ὅτι τὸ ἀνθρώπι-

(*) Παρ. εὐγ. γ.

νον πνεῦμα, ὅσον μέγα τε καὶ σοφὸν καὶ ἄν-
 ῆ εἶνε μείζον καὶ σοφώτερον τοῦ δημιουργή-
 σαντος αὐτό, καὶ ἔχει δύναμιν μείζονα τῆς δυ-
 νάμεως τοῦ δημιουργικοῦ Πνεύματος; «Ὁ φν-
 τεύσας τὸ οὐδὲ οὐχὶ ἀκούει; ἢ ὁ πλάσας τὸν
 ὀφθαλμὸν οὐχὶ ὄρα καὶ κατανοεῖ;» (*) Μό-
 νον τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἀποκαλύπτει
 ἡμῖν τὴν ἀλήθειαν. Ἡ φιλοσοφία ἐπιζη-
 τεῖ τὴν ἀλήθειαν, καταπλήττει μὲν πολ-
 λάκις τὸν κόσμον διὰ καινοφανῶν φιλοσο-
 φικῶν συστημάτων, ἀλλὰ προβαίνουσα, ἕνα
 εἶδη τὰ μυστήρια τῆς φύσεως, τὴν οὐσίαν
 καὶ αἰτίαν τῶν ἐν αὐτῇ δυνάμεων, ἀπαντᾷ
 τὴν ἀκατάβλητα, πρὸ τῶν ὁποίων σταματᾷ τὸ
 ἔργον αὐτῆς, κατέρχεται, καὶ ἀναγκάζεται νὰ
 ὁμολογήσῃ, ὅτι δὲν δύναται πλέον νὰ προχω-
 ρήσῃ, ὅτι ὑπὲρ τὸν ἄνθρωπον ὑπάρχει ἀνώτε-
 ρόν τι. «Ὁν, ἀναγκάζεται νὰ ὁμολογήσῃ τὴν πί-
 στιν εἰς τὸ Ἄπειρον καὶ τὸ Αἰώνιον.

Σύνετε λοιπὸν, ὃ σοφοὶ τοῦ κόσμου, καὶ
 μάθετε, ὅτι ὑπάρχει Θεὸς δημιουργός, μάθετε,
 ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ πανταχοῦ πνεῖ καὶ
 θεῖ, τὰ πάντα ἐφορᾷ, τὸ πᾶν κινεῖ, τὰ πάντα
 διενθύνει, ἔτομα καὶ οὐκοθενεῖς καὶ ἔθνη
 κατὰ τὰς ἀνεξέφευκτοὺς αἰτιάς βουλάς. Παρη-
 χορεῖ, ἀλλ' οὐχ ὑποχωρεῖ. Πανταχοῦ φιλοσο-
 φῶν τις ἐπὶ τῆς τῶν ἐθνῶν ἱστορίας, ἐπὶ τῆς
 ἐμφανίσεως τῶν ἐκτάκτων προσώπων, ἐπὶ τῶν
 διαφορῶν φαινομένων καὶ γεγονότων, διαβλέ-
 πει τὸν δάκτυλον τῆς Θείας παντοδυναμίας,
 τῆς Θείας προνοίας, τῆς Θείας ἐνεργείας, τῆς
 ἐπαφῆς τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ μετὰ τοῦ
 πνεύματος τοῦ ἀνθρώπου. — Τίς ἐξ ὑμῶν δὲν
 δεῖδέ ποτε, δὲν ἠσπίνθη, δὲν κατενόησε κατὰ
 τὸν προκτικὸν ἢ θεωρητικὸν αἰετοῦ βίον τὴν
 δύναμιν, τὴν πρόνοιαν, τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ;
 Τίς ἐν ταῖς περιπετείαις τοῦ κόσμου τούτου
 δὲν εἶρε τὴν μόνην ἔκφυσιν τῆς σοτηρίας
 ἐν τῇ ἔργῳ πολλαχῶς καταδεικνυομένη καὶ
 ἐκείνην πανταχοῦ παρουσίαν τοῦ μεγάλου
 Πατρὸς; Ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις οὐκ ἔχει τέλος,
 οὐκ οἶδε πέρας, ἀλλ' ἐπὶ μείζονα ἀεὶ πρόεισι.
 Ἄρα ἐξ ἀειζῶου καὶ ἀθανάτου καὶ παντοῦ
 νάμου Πνεύματος πηγάζει ζωὴ, δύναμις σώ-
 ζουσα, δύναμις δικαιοῦσα, δύναμις τιμωροῦσα,
 δύναμις παιδαγωγοῦσα, δύναμις θανατοῦσα
 ἀπεργαζομένη, δύναμις ἀπόλυτος, καθ' ἣς οὐ
 δεμί ἀνθρώπινος, καθ' ὃ σχετικὴ, καιωτέρα,
 ὡς δημιουργήματα, δύναται νὰ ἀντικαθῆ, νὰ
 ἐξισωθῆ.

Τῆς ἀληθείας ταύτης οὐκ ὀλίγα θεῖα τε καὶ
 ἀνθρώπινα παραδείγματα ἔχομεν.

Τὸ πρωτεργαγέλιον τῶν Προτοπλάτων, —
 αὐτὸ ἐπαγγελίαι τῶν Πατριάρχων. — αὐτὴν τῶ
 μεγαλειοβούλῳ Μωϋσεὶ γενόμενα ἐμφανίσεις,

(*) Παλμὸς 93. 7.

ἐξ ὧν προέκυψε τὸ μέγα αὐτοῦ θερησκευτικόν,
 πολιτικὸν καὶ στρατηγικὸν κατόρθωμα, — τὸ αὐ-
 τῶν καὶ ἀληθῶς τέλειον νομικὸν ἀριστοτέλγη-
 μα τοῦ Δεκαλόγου δὲν εἶνε λόγος καὶ ἔργα ἀρχὴν
 ἔχοντα τὴν ὑπερφυσικὴν δύναμιν, ἐξεληθῶσαν
 ἐκ Θεοῦ, παιδαγωγοῦντος βασιμηθῶν καὶ κατ'
 ἄλλῃ τὴν ἀνθρωπότητα; Αὐτὸ προφητεῖται τῶν
 Προφητῶν, αὐτὸσοῦτον θαυμασιῶς ἐκκληρω-
 θείσαι κατὰ γράμμα ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ
 Σωτῆρος, δὲν εἶνε ἀποκαλύψεις τῆς Θείας
 Παρσοφίας, δὲν εἶνε ἐκφάνσεις τοῦ πάντα
 νοῦντος, πάντα γεννώοντος πνεύματος τοῦ
 Θεοῦ, ἡπερ ἐφάπτεται τοῦ ἀνθρώπινου πνεῦ-
 ματος, καὶ τοῦτο προφητικῶν καθίστησιν; Ἡ
 συντήρησις καθόλου τοῦ μικροῦ θεοκρατορι-
 κοῦ τῆς Ἰουδαίας πολιτεύματος ἐν μέσῳ εἰδα-
 λωλατρείας, σχεδὸν καθολικῆς, ἐν μέσῳ πολέ-
 μων, ἐν μέσῳ φιλοσοφίας ἑλληνικῆς, ἐν μέσῳ
 βασιβάρων κατακτησῶν, ἐν μέσῳ παγκοσμίου
 κυριαρχίας τῆς ἑθνικῆς Ῥώμης, δὲν εἶνε ἔργον
 δυνάμεως καὶ χάριτος Θείας, ἥτις τὰ τέκνα
 αὐτῆς οὐκ ἀρίστην ὄψασα καὶ κηδεμονίας
 ἐστρημένα;

Ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐμφάνισις τῶν μεγάλων τῆς
 μητρὸς Ἑλλάδος φιλοσοφικῶν πνευμάτων καὶ
 ἡ διὰ τούτων εἰς Χριστὸν παιδαγωγῆσις τοῦ
 ἑθνικοῦ κόσμου, ἡ τοῦ Σωκράτους μερῶν
 ἰδέα, ἡ ἐπιδηλωθῆσα ἐν τῷ «καθεύδοντες δι-
 νελοῖτε ἄν, εἰ μὴ τινὲς ἄλλον ὁ Θεὸς ἐπιπέμψῃ
 κηδόμενος ἡμῶν» (1), δὲν εἶνε ἀποφασιστικῆς
 δυνάμεως καὶ σοφίας; Ἰδέαν ἀληθῶς μερῶν,
 ἀλήθειαν, ἐξηγεῖται Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς,
 εἰπὼν, ὅτι ὡς οἱ προφῆται τῆς Ἡ. Διαθήκης,
 προφητικῶς χαροῖσται ἐμπνεύμενοι καὶ ἀκέρως
 ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ ὁδηγούμενοι,
 προφητεῖσαν τὰς ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ Σω-
 τῆρος μετὰ ἐκαιροῦ ἐκφάνσεις ἐκκληρωθείσας
 προφητικῆς, οὕτω καὶ οἱ μεγάλοι τῆς ἀρχαί-
 οτητας φιλόσοφοι καὶ ἠθικολόγοι ἐνεπνεύοντο,
 ἐνεθουσίαν, ὑπὸ ἀνωτέρως τινὸς δυνάμεως,
 ὑπὸ τοῦ Διαμονίου ἐκείνου τοῦ Σωκράτους,
 καὶ οὕτω κατέσθλωσαν διὰ τῶν φιλοσοφικῶν
 ἀληθειῶν νὰ ἀνορθώσωσι τὸν νοῦν τῶν ἀερο-
 σμῶν αὐτῶν πρὸς τὸ θεῖον καὶ τὸ ὑπερκό-
 σμιον, πρὸς τὴν ἐπιζητήσιν τῆς ἀληθείας, ἥτις
 εἶτα διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἀπεκαλύφθη.

Ἀλλὰ τίς ἢ ἀνάγκη ἀνοδιξῶν εἶναι, ὅτι
 ὑπάρχει ἀνωτέρα δύναμις καὶ Παρὴ ταύτης
 μετὰ τοῦ κόσμου, ὅταν πρὸ ἡμῶν ἴσταιται με-
 γαλοπρεπὲς καὶ συμπαγὲς οἰκοδόμημα, ἐκείνων
 τῶν θαυμασίων καὶ τῆν ἔρευναν πάντες ἀν-
 θρώπου πάσης τάξεως, πάσης ἀνεπιόξτων, πυν-
 τὸς φρονήματος; — οἰκοδόμημα, θαυμαζήμενον
 καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν δῆθεν ἀδιοφοροῦντων πρὸς
 τὰς ὑπερφυσικὰς δυνάμεις καὶ ἐνεργείας, ἡ

(1) Πλάτ. ἀπολ. Σωκράτους κερ. ΧΥΠΠ. 1.

καὶ ἀνοημένον αὐτὰς ἄνευ λόγου καὶ ἀπο-
 δειξῶς, καὶ ἀποδιδόντων τὰ πάντα ἢ τῷ ὁρθῷ
 λόγῳ ἢ τῇ τύχῃ ἢ τῇ ἀνθρωπίνῃ ἀνεργείᾳ —
 οἰκοδόμημα, περιλαμβάνον ὑπὸ τὴν θεότευ-
 κτον αἰτιᾶν στέγην πάντα τὰ πεπολιτισμένα
 ἔθνη καὶ προορισμὸν ἐκ Θεοῦ ἔχον νὰ περι-
 συλλέξῃ ὑπ' αὐτὰ πάντα τὰ ἀπολωλότα τῆς
 ἀνθρωπότητος πρόβητα;

Ναί, ἰδοὺ ὁ χριστιανισμὸς, τὸ θεῖον τοῦτο
 τῆς ἐν Τριᾷδι Θεότητος τέκνον, ὅπερ, καίτοι
 ἐκ τῆς μικρῆς Ἰουδαίας προήλθε, καίτοι ἐν
 Βηθλεὲμ ἐν φάτῃ πενήτω ἐγεννήθη, καίτοι
 ἐπὶ Γολγοθᾶ ὡς κακοῦργον ἑσταυρώθη, καίτοι
 ὡς μωρὸν ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας
 ἐκρίθη, καίτοι ὡς οὐκ ἐπιπλέον ὑπὸ τῆς φαισά-
 κῆς θεοσοφίας ἐθεωρήθη, οὐχ ἦσαν δένδρον
 μέγα ἐρέμετο, κλάδους ἀειθαλεῖς ἐποίησε καὶ
 ὑπὸ τὴν ἀνοσφύλλον καὶ ζωογόνον αὐτοῦ
 οὐκὲν πάντα νοῦν καὶ πᾶσαν καρδίαν ἀγαθὴν
 περιέλαβε, καὶ ἀνάπαυσιν παρήξει τοῖς ἐκ τῶν
 δαιμόνων καὶ περριπετείων τοῦ βίου ἀπηυδμηόσι
 καὶ περροτισμένοις. Ἰδοὺ ὁ Χριστιανισμὸς,
 ἔργον θεῖον, ἀνοσφύται, οὐχ ὡς ὁ πύργος
 Βαβέλ, ἔργον ἀνθρώπινον, εἰς σύγχυσιν φρε-
 νῶν καὶ γλωσσῶν, ἀλλ' εἰς ἑνωσιν πάντος
 πνεύματος διὰ τοῦ ὁργματος τοῦ ἐνὸς Θεοῦ
 καὶ διὰ τῆς καινῆς ἐκκολλῆς τῆς καθολικῆς
 ἐκείνης. Καὶ ὁ πύργος Βαβέλ κατέπεσε, καὶ
 τὰ ἰσλάματα τῶν Θεῶν τοῦ ἑθνικοῦ κόσμου
 ἐκώλυσαν τὴν πνευματικὴν αὐτῶν ἀξίαν, μεί-
 νατα μόνον μνημεῖα καλλιτεχνικὰ, διότι οἱ
 θεοὶ τῆς ἀρχαϊότητος στήμα εἶχον καὶ οὐκ
 ἐλάτουν, ὀφθαλμοῦς εἶχον καὶ οὐκ ἔβλεπον,
 πόδας εἶχον καὶ οὐ περιεπάτουν, — ἦσαν ἔργα
 χειρῶν ἀνθρώπων. — Ἄλλ' ὁ Χριστιανισμὸς
 ἴσταιται αἰώνιος ζῶσα δύναμις, διότι τὸ μὲν
 θέμελλον αὐτοῦ ἐτέθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ,
 ἀερασματιῶς δὲ λίθος ἐρέμετο ὁ ἐσταρωθεὶς
 λόγος, ἡ δὲ κορυφὴ ἔπτεται αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ
 Πατρὸς διὰ τοῦ ὁργματος καὶ τῆς ἡθικῆς τοῦ
 Υἱοῦ, ἡ δὲ συναρμοσθῆ ἔρέμετο πανσόφως
 τῇ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.
 Ἰδοὺ, προσφιλεῖς ἀεροκαταί, ὁ Χριστιανισμὸς,
 ἡ ἀνοσφὴ αἰθὴ ἀληθῆς Σοφίας, ἡ ἄνευ ἀφη-
 ρομένων καὶ λεπτολόγων θεωριῶν, ἄνευ με-
 γάλων καὶ σκοτεινῶν καὶ σφιστικῶν δογμα-
 τικῶν καὶ νομικῶν διαυπώσεων, ἄνευ πολλῶν
 διαλογικῶν περιουτροφῶν, ἡ εἰς κἠ καὶ ἔλ η-
 θ ἡς καὶ π ε ρ ι ε κ τ ι κ ἡ αἰθὴ θ ρ η σ ι ε ἰ α,
 ἡ πᾶσι προσιτὴ καὶ ἐν πᾶσι καταληπτὴ καὶ πι-
 οστευτὴ καὶ λατρευτὴ μέχρι θνήσκας, μέχρι θανά-
 του, θανάτου δὲ σταυροῦ, θρησκεία, ἡ τὰ ἐπὶ γῆς
 ἀγαθὴ, τὰ πρότερον ὡς πρῶτα καὶ κύρια λογι-
 ζόμενα, δεύτερα καὶ πρόσκαιρα λογίζομένη, ἔδου
 λέγομεν, πανταχοῦ γῆς ἐν βραχεὶ διασπείρεται,
 διακλαδύεται καὶ ἀσπαστὴ ἐν λαοῖς κινεῖται
 καὶ ἀληθεῖς καθίσταται. Σικυονίται ὁ

Ἰδοῦ τῆς αὐτῆς, βασανίζονται καὶ μαρτυρικὸν
 θάνατον ὑφίστανται οἱ πρῶτοι κήρυκες, μαρ-
 τυρικά τροπαῖα ἐρείδονται, καὶ ἕως ἡ εἰς τὸν
 ἰδρυτὴν πίστις ἐτι μᾶλλον κρατύνεται καὶ
 θριαμβεύει. Τὸ δὲ ἀποτέλεσμα τῶν μεγάλων
 αὐτοῦ διωκτῶν, ἐχόντων ἐν χερσίν αὐτῶν τοτὲ
 μὲν τὸ ξίφος, τοτὲ δὲ τὴν γραφείδα, ὑπῆρξεν,
 ὅτι οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ
 τοῦ Καπιτωλίου τῆς Ῥώμης καὶ ἐπὶ τῆς Ἀκρο-
 πόλεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐπὶ τοῦ ἀρείου Πά-
 γου καὶ ἐν μέσῳ τῆς τοῦ Πλάτωνος Ἀκαδη-
 μίας ἀνοσφύται οὐχὶ πλέον πρὸς συζήτησιν
 καὶ ἐμπαιγμὸν, ἀλλὰ πρὸς τιμὴν καὶ λατρείαν
 αὐτοῦ ὁ τοῦ Κυρίου Σταυρὸς, γενόμενος ἀντι-
 κείμενον ὑψίστης λατρείας, φυλακτικῶν καὶ
 θεῖον κόσμημα αὐτοκρατορῶν, πατριαρχῶν,
 ἱερέων, ὁμολογητῶν, πλουσίων τε καὶ πεινῆ-
 των, νέων τε καὶ γερόντων, αἰώνιος καὶ μόνος
 φύλαξ καὶ τῶν ὑπὸ τὴν γῆν ἐν Θεῷ ἀναπαυ-
 μένων προσφιλῶν ἡμῖν ὑπάρξων. Θαῦμα ἀλη-
 θῶς τοῦτο! ἀληθῶς ὁ λόγος ὁ τοῦ Σταυροῦ
 ἐρέμετο καὶ εἶνε Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία!

Ἐπιτεῦθεν ἐξέγομεν, ὅτι κατὰ τὸν προτω-
 γραφῆ καὶ ἕμισον τοῦτου ἀγῶνα ἐνοσφύχε καὶ
 ἐν τῇ οὐσίᾳ τοῦ κηρυττομένου καὶ ἐν τῷ πνεύ-
 ματι καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν κηρυττήτων αὐτοῦ
 Θεοῦ δύναμις, Θεοῦ σοφία. Ἄλλως δὲν ἐξη-
 γεῖται, πῶς ἦν δυνατὸν κατὰ δυνάμιν καὶ λό-
 γον ἀνθρώπινον μόνον ὁ μὲν τοῦ ἑσταυρω-
 μένου ἀπλοῦς κάλαμος νὰ καταθροῦσῃ τὰ
 χρυσὰ καὶ ἀδάμαντινα σκήπτρα τῶν δαιμόνων τῆς
 Ῥώμης αὐτοκρατορῶν, ὁ δὲ τοῦ Κυρίου λόγος,
 ὁ οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις
 τὴν δύναμιν ἀντλῶν, νὰ καταστῆ ἡ ἀληθῆς
 φιλοσοφία, ὁ οὐράνιος ἄρτος τὸ μόνον διαυ-
 γὲς καὶ ζωογόνον ἕδος τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἀλλὰ μὴ τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ ἐξω-
 τερικῶς τοῦτο τοσοῦτον ἀπλοῦν καὶ σύν-
 τομον βιβλίον, δὲν εἶνε προϊόν πρῶτον μὲν
 τῆς Θείας ἐμπνεύσεως, ἀπαύγασμα τῆς Θείας
 σοφίας, εἶτα δὲ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, δια-
 πνεομένης ὅμως ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ;
 Ἐπεὶ ποτε δυνατὸν συγγραφεὶ ἀσώφων καὶ
 ἰδιωτῶν, ἄνευ Θείας δυνάμεως συγγραψάντων,
 νὰ καταστῆ ἡ μόνη αἰώνιος διαθήκη, τὸ μό-
 νον αἰώνιον θερησκευτικὸν καὶ ἠθικὸν σύγ-
 γραμμα, ὁ μόνος τῆς ἀνθρωπότητος καθολικὸς
 κἀδὴξ; Ἀληθῶς ἀληθῆς τὸ τῆς Ἐκκλησίας ἡ-
 μῶν δόγμα, ὅτι θ ε ο π ν ε υ σ τ ο ς ἡ Γ ρ α-
 φ ἡ. Περὶ δὲ τοῦ περιορισμένου τοῦ Εὐαγγελίου
 σαφῶς τε καὶ σοφῶς ὁ Παῦλος λέγει ἄγνωστοῦ
 ἡμῖν τὸ Εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθῆν ὑπ'
 ἐμοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι κατ' ἐνθρονον.

Ἀλλὰ τίς ἢ χρεία λόγων πολλῶν καὶ ἀπο-
 δειξῶν ἐκτενῶν, ὅταν πρὸ ἡμῶν ἴσταιται αὐτὴ
 ἡ Θεότης, αὐτὸς ὁ Λόγος, διδάσκων ἡμᾶς διὰ
 τοῦ ἔργου αὐτοῦ, ὅτι οὐ φιλοῦ ἀνθρώπου, οὐκ

ἀνθρώπινης δυνάμεως ἔργον, τὸ ἐλευθερώσαι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ἐκ δουλείας πνευματικῆς, καὶ ταῦτα οὐκ ἔκλειον χρώμενος, οὐ χρήματα δαπανῶν, οὐ στρατόπεδα κινῶν, οὐ πολέμους ἀναρριπίζων, ἀλλὰ τῷ λόγῳ τοῦ πνεύματος καὶ τῇ συναγωγῇ δώδεκα ἀνθρώπων ἰδιωτῶν καὶ ἀόπλων.

Ἰπὸ τῆς θείας χάριτος καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ ἐμπνεόμενοι, φρουρούμενοι καὶ ἐνισχυόμενοι καὶ οἱ κορυφαῖοι τῶν ἀποστόλων Πέτρος καὶ Παῦλος, οἱ πνευματικοὶ οὗτοι ὕπαικοι, οἱ σήμερον ἐφορτάζομενοι, ἐπορεύοντο χαίροντες πρὸς τὸ συνέδριον, ἵνα ἀπαλογηθῶσιν εὐθαρσῶς ὑπὲρ τῆς νέας θρησκείας, ἣν ἐκήρυττον. Ἔχαιρον καταξιοθῆντες νὰ ἡγομισθῶσι μαροῖ καὶ πυγμάριον ἐπὶ τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἀγιοτέρας καὶ σοφωτέρας τῶν θρησκειῶν. Ἔχαιρον Πέτρος καὶ Παῦλος, ἡγούμενοι τὰς κολάσεις εὐφροσύνην. Ἔχαιρον τὸν δικαστικὸν θυμὸν καρποῦ σιάν λογιζόμενοι. Ἔχαιρον ἐπὶ ταῖς πληγαῖς ὡς τιμὰς εὐφραίνόμενοι καὶ τὰς τῶν ὀφειλῶν χεῖρας μαλακῶς τέρως κρησὺ δεχόμενοι. Ἔχαιρον τὸ καλαστικὸν ξύλον ὡς σωτήριον ἀσπαζόμενοι, ἐπὶ ταῖς ἐπινοίαις τῶν βασιλέων ὡς ἀνθέων ποιικιλίας ἠδόμενοι. Ἔχαιρον ἐπὶ ταῖς σφοδρατέρας τῶν τιμωριῶν ὡς βραβεῖαις σκιρτῶντες, ὡς ἐν λευκοῖς τεργόμενοι ἐν ταῖς τῶν δεσποτικῶν κλειμάμασι.

Ταῦτα δὲ πάντα ὑπέμενον χαίροντες, διότι ἡ δεξιὰ τοῦ Ἰησοῦ ἠλόγησε αὐτούς. Ἡ ἀληθὴς καὶ θεία φησις «ἡ δεξιὰ σου χεῖρ, Κύριε, δεδόξασται ἐν ἰσχύϊ, ἡ δεξιὰ σου χεῖρ ἐθρασυεν ἐχθρούς καὶ τῷ πλήθει τῆς δόξης σου συνέτριψες τοὺς ὑπερηφάνους» ἦεν τὸ ἀκατάβλητον αὐτῶν ἐμβλημα.

Ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις, ἡ ἐνωθεν κλήσις, κατέστησε καὶ τὰ ἐπὶ γῆς ἔργα Πέτρον καὶ Παῦλον αἰώνια. — Ἰδοὺ οἱ ἀπόστολοι, λέγει ὁ χρυσορρυσμὸν Ἰωάννης, ἄλλοις ἦσαν καὶ οἱ ἄλλοις ἀπέθανον, αἱ δὲ σαγήναι αὐτῶν ἐργάζονται καὶ μαρτυροῦν τὸ πλῆθος τῶν καθ' ἡμέραν σωζομένων. Ἀμπελοφυτοὶ ἦσαν καὶ ἀπὸ πηλῶν ἐκείνοι καὶ ἡ ἔμπελος τοῖς φύλλοις κομῆ καὶ τῷ καρπῷ βλάθειαι. Τῇ δυνάμει τοῦ Πνεύματος Πέτρος καὶ Παῦλος ἐγένοντο ἀτόλοι, τὸν ἄροφον τῆς πίστewς βασιτάζοντες. — Λιμένες τὰ κύματα τῆς ἀσεβείας καταστειλάντες, — κλιβερῶνται τὴν οἰκουμένην ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸν χειραγωγῶσαντες, ποιμένες τοὺς λύκους ἀπελάσαντες καὶ τὰ θηρία διασώσαντες, γεωργοὶ τὰς ἀκαρπίας ἀνασπᾶσαντες καὶ τὰ σπέρματα τῆς ἀσεβείας κατασπείραντες.

Καὶ ἀληθῶς πῶθεν τὸ ἔκτακτον θάρρος τοῦ ἐνώπιον μᾶς παιδείας διελιάσαντος καὶ τὸν Χριστὸν τῶν ἀπαρηρησμένων Πέτρον, εἰ μὴ ἐπιληροῦτο ἐπ' αὐτὸν τὸ διὰ τοῦ προφήτου

Ἰωὴλ εἰρημμένον «καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει ὁ Θεός, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα» ; — Πῶθεν ἡ μεγάλη δογματικὴ ἀλήθεια, ἡ βᾶσις πάντων τῶν χριστιανικῶν δογμάτων, ὁ λόγος ἐκεῖνος τοῦ Πέτρον «οὐ εἶ ὁ Πῦρ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος», εἰ μὴ πνεῦμα Θεοῦ ἐκλήρου αὐτὸν ἔλον κατὰ τὴν ἐρώτησιν τοῦ Σωτῆρος «τίνα με λέγουσιν εἶναι οἱ ἄνθρωποι»; — δι' ὃ καὶ αὐτὸς ὁ Σωτῆρ εἶπε τῷ Πέτρῳ, ὅτι «τὴν ἀλήθειαν ταύτην σάφξ καὶ αἶμα οὐκ ἀπεκάλυψεν αὐτῷ, ἀλλ' ὁ Πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (*). Εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐφώτισε καὶ ἐνίσχυε Πέτρον καὶ Παῦλον, οὐκ ἠδύνατο οὗτοι φθῆγγεῖναι ἕξαις ἡμίαις, ἕξαις δόγμασι, ἕξαις διδάγμασι τῆς Ἀγίας Τριάδος εἰ μὴ ἐνωθεν ἦν Πέτρῳ καὶ Παῦλῳ δεδομένον, οὐκ ἠδύνατο οὗτοι γινῶσιν τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, οὐκ ἠδύνατο ὁ φθόγγος αὐτῶν ἐκελθεῖν εἰς πᾶσαν τὴν γῆν καὶ τὰ θῆματα αὐτῶν εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης.

Πῶθεν τοῦ Παύλου, τοῦ δευτοῦ ἐκείνου τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας διώκτου, τὸ θεσπέσιον κήρυγμα, ἡ δύναμις, ὁ ἐνθουσιασμός, ἡ ἄκρα φιλοσοφία ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ, τὸ ἀκαταπύνητον ἐν ταῖς θανατώσεσιν (τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μάλιστα ἐν μέσῳ διωγμῶν καὶ ἐν ἐλλείψει μέσων συγκοινωνίας εὐκόλου ὁδοιπορίας, ἐν μὴ λήψει θεῖα δύναμις Θεοῦ, φωνῇ τοῦ Ἰησοῦ αὐτὸν ἐκάλε, αὐτὸν ἐνίσχυεν, αὐτὸν ὄλον περιέβαλεν καὶ κατέχευε; Πῶθεν τοῦ Παύλου τὸ θάρρος ἐκεῖνο, ἐφορκαμένον ἐπὶ τοῦ Ἀγίου Πάγου, ἐν μέσῳ τῶν ὀφειλῶν τῆς θείας καὶ τῆς φιλοσοφίας ὑποταγῶν, ἡ κρησὺ τῶν ἄγνωστον Θεοῦ καὶ νὰ πεισῆ τοὺς δευσιδύμοις Ἀθηναῖους, καὶ δι' αὐτῶν τὸν ἐν τοῖς πρώτοις Ἀρειοκρατίας Διονύσιον, νὰ δεχθῶσι τὴν τοῦ Ναζωραίου θρησκείαν; — Πρὸς πάντων δὲ οἶμαι, λέγει Γρηγόριος ὁ Νύσσης, τοῖς τοῦ ἁγίου Παύλου δόγμασι πᾶσαν προσηγορίαν λιμνηδῶνα καὶ καθαρῶτητα, διότι ἐν τῷ Παρθενῷ μνησίε τῶν ἀπορητῶν τὴν γινῶσιν καὶ λελοῦντα ἔχων ἐν ἐαυτῷ τὴν Χριστὸν, τοιοῦτα ἐφθίγγετο, ἢ ἐκτὸς τὸ ἐκ τοιαύτου διδασκάλου παιδαγωγούμενον φθῆγγεσθαι. (*)

Ἐκπλαγῶμεν λοιπὸν, ὡς ὁ θεὸς Χρυσόστομος λέγει, τοῦ Θεοῦ τὴν δύναμιν, θαυμάσωμεν, προσκατήσσωμεν ἐρωτήσωμεν Ἰουδαίους, ἐρωτήσωμεν Ἕλληνας, ἐρωτήσωμεν Ῥωμαίους, τίς ἐπέσει τὴν οἰκουμένην ἡμῶν ἀποστήσει τῶν πατρῶν ἔθων καὶ πῶς ἔτελλαν μετατάσσασθαι πολιτείαν; ὁ ἄλλοις ἢ ὁ σκηνοπῶν, ὁ τελώνης ἢ ὁ ἀργάματος καὶ ἰδιώτης;

(*) Ματθ. ια'. 17.

(*) Λόγος εἰς τὸ διὰ τὸν ἄποστολὸν αὐτῶν τὰ πάντα

Καὶ πῶς ἐν ἔχῃ ταῦτα λόγον, εἰ μὴ θεῖα δύναμις ἦν, ἢ πάντα κατορθῶσα δ' ἐκείνων; Πῶθεν τὸ πῶθεν τοῖς λόγοις τοῦτοις, εἰπέ μοι; οὐδαμῶθεν ἄλλοθεν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως. Πρὸς δὲ τοῦτοις οὐδὲ οἱ κήρυκες οὗτοι ἀξιοπῆστοι εἶναι ἐδόκουν, ἀλλὰ καὶ ἔθρους παρὰ πᾶσι μεμισσημένου καὶ δειλοῦ καὶ ἀμαθέως. Πῶθεν οὖν Πέτρος καὶ Παῦλος τῆς Ολοκλήρης περιεγέροντο; Πῶθεν ἡμᾶς καὶ τοὺς ἡμετέρους προγόνους τοὺς δοκούντας φιλοσοφεῖν μετὰ τῶν Θεῶν αὐτῶν ἐξέβαλον; οὐκ ἐδηλοῦται ἀπὸ τοῦ τὸν Θεὸν ἔχειν μετ' ἐαυτῶν; Οὐδὲ γὰρ ἐν ταῦτα ἀνθρώπινης δυνάμεως κατορθώματα, ἀλλὰ θείας τιμῆς καὶ ἀπορητῆτος.

Ἀλλὰ καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν, ἀραρητοί μοι, ἰδίᾳ δὲν ἠνοήθη τὴν εὐσεβειαν τοῦ Ἰησοῦ δύναμιν ἐν ἡμέραις χειματῆς; Μὴ ἡ ὑπαρξὶς αὐτοῦ, ἡ θεία αὐτοῦ γλώσσα, ἡ καθόλου ἐν τῷ κόσμῳ δόξα, δὲν εἶνε ἐκείνου δυνάμεως προλήντα, ἐνδεικτικὰ τῆς τοῦ Θεοῦ περὶ τοῦ ἔθνους ἡμῶν προνοίας; Ἐπ' αὐτῇ πεπολιότες κερως οἱ πιστέρας ἡμῶν ἐργάσαντο μεγάλα τε καὶ θαυμαστά, οὐβόλον ἔχοντες τὸ εἰ ὁ Θεός μετ' ἡμῶν, οὐδεὶς καθ' ἡμῶν, καὶ οὐτός μου Θεός καὶ ὑψώσω αὐτόν, Θεός τοῦ Πατρὸς μου καὶ δοξάσω αὐτόν.

Καὶ οἱ πρώτοι ἰδρῶται τοῦ συλλόγου τῆς Ἀναπλάσεως ὑπὸ τῆς θείας δυνάμεως ἐνίσχυθησαν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ ἐθροφλεῖ αὐτῶν ἔργῳ. Τὰ ἀδύνατα περ' ἀνθρώποις δυνατὰ παρὰ τῷ Θεῷ, εἶπον καθ' ἑαυτούς. Ναι, οἱ ὀλίγοι ἐκεῖνοι εὐσεβεῖς νέοι, οἱ τὰς βᾶσεις τοῦ εἰπέ ποτε καὶ ἄλλοτε χρησιμωτάτου νῦν τούτου σωματείου τιθέντες, ἀνοκεπτόμενοι πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ ἀνεκαταίσωσι τὸ θῆμα τῆς ἐπιπολιζούσης δυνάμεως ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει περὶ πάντα σχεδὸν ἅβόλου ἐλευθεροφροσύνης, ἰδίᾳ δὲ περὶ τὰ θρησκευτικὰ καὶ ἠθικὰ διδάγματα, βεβαίως ἠοθητήθησαν ἐν ἐαυτοῖς δύναμιν ἐξ ὕψους κατελθούσαν καὶ ἐνίσχυουσιν αὐτούς. Βεβαίως ἐνωτήθησαν τῆς τοῦ Σωτῆρος φωνῆς «Ἄεστε ὀπίσω μου καὶ ποιήσω ἡμᾶς ἄλλοις ἀνθρώπων» — Καὶ ἀληθῶς ἐνωτήθησαν ἐν τῇ ἀσθενείᾳ αὐτῶν, καὶ ἰσχυροὶ ἐγένοντο, καὶ οὕτως ἴδρῶσαν τὸ Σωματεῖον τοῦτο, ἀκαλονθυῦντες τῷ Χριστῷ καὶ ἄλλοις ἀνθρώπων γινόμενοι, φρονοῦντες ὁρθῶς πῶς, ὅτι οὐ νοεῖται τὸ ἐγκόμιον ἔθνος ὑπερκομίον, ὅτι οὐδεμία κοινωρία πηγάγια καὶ τιμᾶται παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις ἔθνος ἁγίων θρησκευτικῶν ἀρχῶν, ἔθνος πῶς εἰς τὸν Θεόν, ἔθνος ἠθικῶν νόμων καὶ κατόντων, ἔθνος τῆς τοῦ Ἰησοῦ βιοηθείας. Καὶ ἰδοὺ ὁ καθ' ἀρχὰς μικρός ἐκεῖνος ἀλόγος τῆς Ἀναπλάσεως θεῖα δύναμις ἠύχθη διὰ τῆς προσλήψεως εἰς τοὺς κόλπους αὐτοῦ ἀνθρώπων τὰ μάλιστα ἐν τῇ ἱερῇ καὶ τῇ θύραθεν σοφίᾳ διαπερῶν, κλη-

ρικῶν τε καὶ λαϊκῶν, θεολόγων τε καὶ θεολογούντων, ἐπιστημόνων ἐν γένει, βιομηχάνων, ἐργαστασιάρχων, πάντων ὑπὸ εὐσεβῶν καὶ ἐθροφλεῶν ἀρχῶν διακατεχομένων, καὶ ἀνθεῖ ὡς ὁ φροῖνξ καὶ πληθύνεται ὡς ἡ κέρθος τοῦ Αἰβάνου, καὶ πανταχοῦ γῆς, ὅπου Ἕλληνες οἰκοῦσιν, αἱ θρησκευτικαί, ἠθικαί, φιλοσοφικαὶ καὶ παιδαγωγικαὶ ἀρχαὶ αὐτοῦ διὰ τοῦ ὁμωνύμου περιωδητοῦ διασπείρονται.

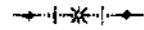
Εἰς λόγος τοῦ Σωτῆρος «Ἄεστε ὀπίσω μου καὶ ποιήσω ἡμᾶς ἄλλοις ἀνθρώπων», ἐν θεῖον ἐμψύχημα «Ἀάβετε πνεῦμα ἁγίον», ἤκουσε νὰ ἐνίσχυση Πέτρον καὶ Παῦλον καὶ καταστήσῃ αὐτοὺς καθολικοὺς καὶ αἰωνίους τῆς ἀναθροπίνου ἀναπλάσεως ἐργάτας. Αὐτὸς οὗτος ὁ λόγος τοῦ Σωτῆρος, ἀπευθυνόμενος καὶ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἐπαίρους, τοὺς εὐσεβεῖς, τοὺς διορητῆς, τοὺς συνδρομητῆς, τοὺς συμμεριζομένους τῶν ἀρχῶν ἡμῶν, τοὺς ἀγαπῶντας τὴν «Ἀνάκλασιν», τοὺς ἐνταυθᾶ τε ἢ καὶ μακρὰν τῆς φιλῆς Ἑλλάδος τὰς διατριβὰς ποιουμένους, τοὺς μετ' ἡμῶν σήμερον ἐν πνεύματι συμπαιηροῦντας, οἷς τὸ χαρομόσυνον χ α ἰ ρ ο ι τ ε τὴν ἱερὰν ταύτην στιγμήν ἐνταυθεν ἐγκαρδίως ἀπευθύνωμεν, καὶ ἱπέρ ὧν δόξαμεθα, σήμερον αὐτοῖς οὕτως, λέγω, ὁ λόγος «Ἄεστε ὀπίσω μου» ἀρκεῖ εἰς ἐνίσχυσιν, εἰς παρημύθειαν, ἀρκεῖ εἰς τὸ θαροεῖν, εἰς τὸ μὴδένα φοβεῖσθαι τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπεσομένων.

Ἄν Ἀρειοὶ καὶ Μακεδόνιοι καὶ Εὐτυχεῖς καὶ λοιπὴ τῶν μεγάλων ἐκείνων αἰρετικῶν χορεία, ἂν Κλαύδιοι καὶ Ἀβρουστοὶ καὶ Νέρονες καὶ λοιπὴ τῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ φοβερῶν διωκτῶν χορεία, ἤλθον, εἶδον, ἀπῆλθον, πολλὰ τάχων καὶ πολλὰ ὄρον οἱ νεώτεροι τοῦ Χριστιανισμοῦ πολέμοι, ὁρθολογισταὶ καὶ ἐλισταὶ καὶ παντὸς ἄλλου ἀντιχριστιανικοῦ συστήματος ὁπαδοί, ἐλεύσονται, ὄφονται καὶ ἀπελεύσονται. Κατὰ τούτων ἀνέλαβε θεῖα πανοπλία τῶν ἔργων ἡ Ἀνάκλασις. Τὸ οἰκοδόμημα ἡμῶν ταθεμελιῶται ἤδη ἐπὶ τῆς πέτρας. Ἄβρυχαί, οἱ κερωνοί, οἱ ἄνεμοι τῆς ἀπιστίας, τῆς δυσειδαιμονίας, τοῦ ὕλισμοῦ, τοῦ πανθεῖσμοῦ, οὐ δυνήσονται καταβαλεῖν τὸ οἰκοδόμημα ἡμῶν. Ἀληθῶς χειμάζεται καὶ σήμερον ὁ Χριστιανισμὸς ἐν τοῖς δόγμασι αὐτοῦ, ἀλλ' οὐ καταποντίζεται κλυθωνίζεται, ἀλλ' οὐ γίνετα ὑπαβρύχιος δέχεται βέλη, ἀλλ' οὐ δέχεται τραύματα δέχεται μηχανήματα, ἀλλ' οὐ πύργος οὐ σαλεύεται. Ἀήτητα τὰ ἐπὶ τῆς θείας δυνάμεως ἐρειδόμενα καὶ δι' αὐτῆς ἐνίσχυόμενα ἔργα.

Ὁμολογοῦμεν καὶ κηρύττομεν, ὅτι ὁ Παντοδύναμος Θεός ἐκχέει τὴν χάριν αὐτοῦ ὡς μύρον ἐπὶ τὰ πιστὰ αὐτοῦ τέκνα, ὅτι δυνατὴ καὶ πασιφανὴς ἡ ἐπαφὴ καὶ ἐπενέργεια τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν ἁ-

θρώπων. Ἡ αὐθεντία, ἡ ἐξουσία, ἡ ἀμαχος δύναμις τῶν μελῶν τῆς «Ἀναπλάσεως» ἐρικαι-
ται ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντι αὐτὰ Χριστῷ. Τοῦ
Χριστοῦ τούτου μαθηταὶ ἄμεν. «Μὴ δ' ἀρνούσῃ
καὶ ἡμεῖν ὁ λόγος τοῦ Κυρίου «Λαῶτε ὀπίσω
μου καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἄλιεθ ἀνθρώπων». (*)

(Τὸ Β', μέρος τοῦ λόγου ἐν τῷ ἐπιμένῳ φύλλῳ).

Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΕΘΝΙΚΟΤΗΣ

Τὸ ζήτημα, περὶ ὃ θὰ πειραθῶμεν ἐν βρα-
χαὶ ν' ἀσχοληθῶμεν, ἐν τῇ συγχρόνῳ ἱστορίᾳ,
ἀλλὰ μάλιστα πάντων ἐν τῇ κοινωνιολογίᾳ, ἐν
τῷ προβλήματι τῆς μορφώσεως τῶν κοινωνιῶν,
κατέχει ἐπιβάλλουσαν θέσιν. Ἡ ὑπαρξίς τοῦ
ζητήματος τούτου εἶνε ἐπίσης ἀρχαία, ὅση ἀρ-
χαία εἶνε καὶ ἡ ὑπαρξίς τῶν δύο ἕστων αὐτοῦ,
τ. ἔ. τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ιδέας τῆς
ἐθνικότητος. Εἶνε κληρονομία τῆς ἱστορίας, καί-
τοι ἐν αὐτῇ ἐμορφώθη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀσυνει-
δήτως. Σήμερον δέ, ὅτε ἡ κοινωνία εὐρίσκειται
πρὸ τῆς ἀνάγκης τῆς λύσεως αὐτοῦ, ἡ ἱστορία
αὐτῆς παρέχει τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς τοῦτο στοι-
χεῖα. Πρόκειται περὶ τούτου, ἐν τ. ἔ. συμβιβάζ-
ονται πρὸς ἀλλήλας καὶ δύο ἔννοιαι ὁ Χριστιαν-
ισμὸς καὶ ἡ ἐθνικότης. Ὅτι καὶ πρὸ ἡμῶν
τοῖς ἐν Ἀνατολῇ, ἰδίᾳ πρὸ ἡμῶν τοῖς Ἑλλήσιν,
ὑπάρχει τὸ ζήτημα τούτο, οὐδεὶς ὁ ἔρηνηται.
Ἄρκει μόνον ν' ἀναμνήσῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν ἐξέλιξιν
προσφύτου ζωικωτάτου ἱστορικοῦ ζητήματος,
ἐν ᾗ ἀτυχέστατα συνεκρούσθη ἡ θρησκεία πρὸς
τὴν ἐθνικότητα. Καὶ τί μὲν ἡ πολιτικὴ φρονή-
σις ὀφείλει νὰ πράξῃ προκαίμενου λόγου περὶ
τοῦ ζητήματος τούτου, περὶ τούτου δὲν ἀπο-
φαινόμεθα γνῶμην. Περὶ τοῦ κινήτου ὅμως χα-
ρακτῆρος αὐτοῦ καὶ ἐκ περιωπῆς, ὡς λέγεται,
ἀποβλέποντες εἰς αὐτό, θὰ εἰπωμεν βραχέα τινὰ
περὶ αὐτοῦ.

Ἰστομεν, ὅτι ἡ ἱστορία παρέχει ἡμῖν τὰ
στοιχεῖα πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ προβλήματος τού-
του ἀκριβῶς ὅμως ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου καί-
ται καὶ ἡ θέσις τῆς δυσχερείας τῆς ἐπιλύσεως
αὐτοῦ ἀπορρέουσα πρῶτον μὲν ἐκ τῆς ἰδιορ-
ρυθμῆς ἐξηγήσεως τῆς τε ἔννοιαι τῆς ἐθνικότη-
τος καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἔπειτα δὲ ἐκ τῆς
ἐπίσης ἰδιοτρόπου ἐρμηνείας καὶ ἀποδόχης τῶν
δεδομένων τῆς ἱστορίας, ἐφ' ᾗ καὶ τὸ πρακεί-

(*) Σ. Δ. Ἀναγκαζόμεθα νὰ δημοσιεύσωμεν τὴν
λόγον ἡμῶν ἐν δύο φύλλοις (16 ἰουλ. καὶ 1 ἀγ.).
ἵνα μὴ καταληφθῇ ὅλος ὁ χώρος τοῦ φύλλου τούτου
ἀπὸ μόνου τοῦ λόγου ἡμῶν.

μενον ζήτημα τοσοῦτο ποικίλως λύεται σήμε-
ρον, ὥστε ἡ ἀλήθεια κινδυνεύει ν' ἀπολεσθῇ ἐν
τῷ χάσει τῶν ἀντιθέτων γνωμῶν. Ὅπως οἱ μὲν
τῶν παρῶν θεωροῦσι τὴν θρησκείαν καὶ διὰ τὴν
χριστιανικὴν, ὡς στοιχεῖον μὴ ἀνυπόστατον νὰ
συντελέσῃ εἰς τὴν μόρφωσιν τῆς ἐθνικότητος,
ἄλλοι δὲ νομίζουσιν ὡς καὶ ὅλως ἀντικειμένην
πρὸς αὐτήν.

Μία τῶν πρώτων κινήσεων τῶν παραγουσῶν
τὴν περὶ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος ἡμῶν δυσχε-
ρειαν καὶ τὴν ποικίλην τῶν γνωμῶν εἶνε ἡ
διαφορὰ σημασίας, ἡ ἀποδοδομένη εἰς τὴν ἔν-
νοιαν τῆς ἐθνικότητος. Ἡ ἱστορία καὶ ἀπ' ἀρ-
χῆς μὲν, μάλιστα δὲ ἀπὸ πάντε ἡδὴ αἰώνων,
παρέχει ἡμῖν ἀλλεπυλλήλους, πολλακίας τὰς
μάλιστα ἀντιθέτους τῆς ἔννοιαι ταύτης ἐξηγή-
σεις. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἡ ἔννευ τῆς ἐθνικότητος
ἐξηγήθη νὰ θεμελιωθῇ ἀλλεπυλλήλως ἀπὸ
τοῦ δικαίου τοῦ ἰσχυροτέρου μέχρι τοῦ αἰσθη-
ματος τῆς κοινῆς δουλείας. Ἡ γλώσσα, ἡ θρη-
σκεία, ἡ γεωγραφικὴ θέσις, τὸ δικαίον ἐστὶ τῆς
βασίλειαις συγγενεῖς ἐχρησθήμευσαν ὡς ἐνσάρ-
κωσις τῆς ιδέας τῆς ἐθνικότητος. Ἦδὲ οἱ
παρακλήσεις πρὸς ταύτην ἀπέδωκαν καὶ εἰς
τὴν ὅλως ἐσφαλμένην σημασίαν, ἡ ἀπέδωκαν
τῷ Χριστιανισμῷ, σημασίαν στηριζομένην ἐπὶ
μόνον τοῦ ἱστορικοῦ αὐτοῦ βίου, εἰς πρὸ παν-
τὸς ἐξελίθη ἐν τῇ Δύσει ἐπὶ μακροῦς συνε-
χεῖς αἰώνας θὰ δικαιώσωμεν τὴν ἐπὶ τοῦ προ-
κειμένου ἡμῖν προβλήματος ἀσάφειαν καὶ τὴν
ἐσφαλμένην αὐτοῦ λύσιν.

Καὶ ὅπως τί ἐστὶν ἐθνικότης; Ἀθώομεν
μῖνον τῶν νεωστῶτων εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην
ἀπαντήσωμεν, ἔνα ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν οὕτως
εἶπεν καὶ τὸ κύριον Ἀκαδημαϊκῆς ἔδρας ἐχόν-
των ἱερισμῶν τῆς ἔννοιαι ταύτης. «Ἡ ἐθνικώ-
της, λέγει ὁ Κομμ, εἶνε πνεῦμα, ἀφηρημένα
ἀρχὴ δύο κυρίως εἶπεν περιστατικὰ γεννῶσι
τὸ πνεῦμα τούτο, τὴν ἀφηρημένην ταύτην ἀρ-
χὴν τὸ ἐν ἐν τῷ παρελθόντι, τὸ ἕτερον ἐν τῷ
παρόντι. Ἦ ἐν εἶνε γενικὴ κτήσις ἐπὶ τῶν
κληρονομικῶν ἀναμνήσεων, τὸ δεύτερον εἶνε
πραγματικὴ συμφωνία, ἐπιθυμία τῶν κοινῶν ζῆν.»
Ὁ Γάλλος σοφὸς κατέληξεν εἰς τὴν ἱερισμῶν
τούτων ἀφ' οὗ ἀπέδειξε πᾶντι ἄλλῳ ἀνεπιτυχῆ
καὶ ἀναλήθη. Ὁ ἱερισμὸς ὅμως τοῦ Γουπ
ἔχει τι τὸ ἕλκετον ἢ δὲ ἔλλειψις αὐτῆς εἶνε
μεγίστη. Ἦν δύναται νὰ μὴ εἶνε μεγίστη ἡ
ἐλλείψις τοῦ σκοποῦ ἀπὸ τινος συστήματος.
Ἀπὸ τοῦ ἱερισμοῦ ἕλκειται ὁ σκοπός, ἢ δὲ σκο-
πὸς δύναται ν' ἀνατρέψῃ πᾶν τὸ λαμπόν, ὡς
ἐπίσης δύναται νὰ καθάρσῃ καὶ ἀκαταψῆσθ
αὐτό. Κατὰ ταῦτα, ἡ ἐθνικότης εἶνε ἡ συνεί-
δησις λαοῦ τινος τοῦ ἐν τῷ παρελθόντι ἱστορι-
κοῦ αὐτοῦ βίου καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς κοινῆς βίου
ἐν τῷ παρόντι κατὰ τὸ ἄλλοδ ἄρχῆς καὶ

τὰς ὑποχρεώσεις καὶ τὸν χαρακτῆρα, εἴτινα
διήκουσι διὰ παντός τοῦ ἱστορικοῦ βίου, σκοπὸς
παντός τούτου πρέπει νὰ τεθῇ ἢ ὑπὸ τοὺς δύο
τούτους δεδομένους ἕρους ἀνάπτυξις καὶ μόρ-
φοσις τοῦ συγχρόνου κοινωνικοῦ βίου τοῦ λαοῦ
τούτου, καὶ ἡ κατὰ δύναμιν συμβολὴ πρὸς
προόδον καὶ ἐπιτυχίαν κοινῆς πάσης τῆς ἀνθρω-
πότητος ἀγαθοῦ.

Ἦδὲν ἤδη μετὰ τὸν ὄρισμὸν τῆς ιδέας τῆς
ἐθνικότητος ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν σημασίαν τοῦ
Χριστιανισμοῦ, ὡς ἠθικοῦ συστήματος ἐντελεῖς
μεμορφωμένου, οὐχὶ δὲ ὡς τοιοῦτου, εἶον αὐτὸν
ἐκλαμβάνουσι συμπεραίνοντες ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ
ἐπὶ μακροῦς συνεχεῖς αἰώνας βίου αὐτοῦ, ἰδίᾳ
ἐν τῇ Δύσει, θὰ κατανοήσωμεν οὐ μόνον ὅτι
καὶ δύο αὐταὶ ἔννοιαι οὐδὲ κατὰ μικρὸν ἀντι-
κεινται πρὸς ἀλλήλας, ἀλλὰ καὶ ὅτι ὁ σκοπός,
ὃν περικλείει ἡ τῆς ἐθνικότητος ἰδέα οὐδαμῶ
ἀλλαγῆ δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ εἰ μὴ ἐν τῷ
Χριστιανισμῷ. Καὶ ὅπως τί εἶνε Χριστιανισμὸς
ὡς ἠθικὸν σύστημα θεωρούμενος; Δὲν εἶνε βε-
βαίως οὕτε φανατισμὸς καίον τὸ Σαράπειον
καὶ φονεύον τὴν Ἰησοῦν, οὕτε ἱερά ἐξέτασις
κατακλιούσα τὰ σώματα καὶ δεσμεύουσα τὰς
συνειδήσεις καὶ κολούουσα τὴν ἐλευθερίαν καὶ
τὴν ἐπιστήμην, οὕτε Ἰησοῦτισμὸς διακρίων μίαν
χώραν καὶ προκαλῶν ἐμφυλίους πολέμους καὶ
νύκτας τοῦ ἀγ. Γερβόλομαϊου καὶ κατακα-
φᾶς πόλεων καὶ πτώσεις ἡλοκλήρων λαῶν — Ὁ
Χριστιανισμὸς εἶνε ἠθικὸν καὶ κοινωνικὸν σύ-
στημα, τιθέμενον ὡς βᾶσιν τοῦ κοινωνικοῦ βίου
τὴν γενικὴν ἀγάπην καὶ τὸν ἐν τῇ κοινῇ ἐνερ-
γεῖα σεβασμὸν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου, ὡς
ἰσχυρὸν προτεθῆμενον τὴν ἀλήθειαν καὶ σκοπὸν
προβυλλόμενον τὴν ἐπὶ τῶν βᾶσεων τούτων
πρόδον τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τὴν δι' αὐτῶν
ἐπιτυχίαν κοινῆς ἀγαθοῦ. Ὡς προφανῶς δύνα-
ται τις νὰ εἶη, ὁ Χριστιανισμὸς, ὡς σύστημα
ἠθικὸν ἀφηρημένον, εἶνε γενικώτερος τῆς ἐθνι-
κότητος, ἥτις εἶνε σύστημα κοινωνικὸν συγκε-
κριμένον καὶ μάλιστα περιορισμένον. Κατὰ
ταῦτα ὁ Χριστιανισμὸς ὡς τοιοῦτο γενικὸν σύ-
στημα δύναται νὰ χρησιμεύσῃ διὰ τὴν ἐθνικώ-
τητα ὡς συγκεκριμένην ἔννοιαν τοῦ σκοποῦ, ἢν
αὐτὴ ἐπιδιώκει, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω.

Ἰδόντες ἐκ τῶν ἀρίτων ἀνωτέρω ἐπιθέντων
τὸ γενικὸν σημαῖον, καθ' ὃ καὶ ἔννοιαι τῆς ἐθνι-
κότητος καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ συμπίπτουσιν,
ἴδωμεν νῦν ἐν βραχέι μὴ τοῖ ἐν ἑτέρῃσι σημείοις
καὶ ὑπὸ ἄλλους ἕρους ἀποκρούουσιν ἀλλήλας.
Καταγράφουσι τὴν θρησκείαν ἡμῶν, ὅτι αὕτη τεί-
νουσα πρὸς ἐξίσωσιν πάντων καὶ πρὸς ἕσταν
πάσης ἠθικῆς ἀεφραξῆς καταστρέφει τὴν ἰδέαν
τῆς ἐθνικότητος, καὶ δὲ γνωστὰ ἐκφράσεις τοῦ
ἀποστόλου Παύλου (Ρωμ. 10, 12. Γαλ. 3, 28.)

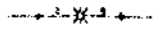
παρέχονται ὡς βεβαίως τῆς θεωρίας ταύτης
ἐξ αὐτῆς τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τοῦ Χρι-
στιανισμοῦ ἐκ δὲ τῆς ἱστορίας ἀπᾶς ὁ ἱστορι-
κὸς βίος τῆς δυτικῆς ἐκκλησιαστικῆς λαμβάνεται
ἐπίσης ὡς πρακτικὴ βεβαίως αὐτῆς. Καὶ ὡς
πρὸς μὲν ταύτην τ. ἔ. τὴν ἱστορικὴν μαρτυ-
ρίαν οὐδεὶς, πλήν, εἰ μὴ οἱ τυφλοὶ τὸν νοῦν, σή-
μερον ἀμφισβᾶλλει ὅτι ἡ θρησκεία τοῦ Ἰησοῦ
Χριστοῦ οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον εὐθύνεται. Ὡς
πρὸς δὲ τὴν πρώτην τὴν θεωρητικὴν μαρτυρίαν
πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι αὕτη κατ' οὐ-
δὲν ὑποστηρίζει τὴν κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ
κατηγορίαν. Αἰ τοῦ Ἀποστόλου ἐκφράσεις οὐ-
δὲν ἄλλο σημαίνουσιν εἰ μὴ ὅτι ἡ νέα θρησκεία
αἴρυσαν πάντας τοὺς οὐσιώδεις ἕρους, οἵτινες
καθίστασαν τὴν ἠθικὴν ἐνότητα τῆς ἀνθρωπό-
τητος ἀπάσης ἀδύνατον, οἵτινες παρεκάλουν
τὴν προσέγγισιν τῶν διαφόρων λαῶν πρὸς ἀλ-
λήλους, κινύουσι τὴν ἠθικὴν ἰσότητα πάντων
ἀπέναντι τοῦ ἀείρου Δημιουργοῦ, ἐπιβάλλουσα
οὕτως εἰς πάντας τὴν εὐθύνην νὰ ἐργασθῶσιν
ὑπὲρ τῆς προόδου τῆς ἀνθρωπότητος, παρέ-
χουσα τοιοῦτοτρόπως ἐν τῇ πολλαπλότητι τὴν
ἐνότητα καὶ συνεπῶς ἐγγυωμένη τὴν ἐπιτυχίαν
τῆς ἠθικῆς προόδου σύμπαντος τοῦ ἀνθρωπίνου
γένους.

Ὁ Χριστιανισμὸς οὐδέποτε ὑπεστήριξε τὸν
κοσμολίτην ὡς νοεῖται οὕτως συνήθως σήμε-
ρον. Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἠδύνατο φυσικώτατα
νὰ ἀρνηθῇ εἰς τοὺς διαφόρους λαοὺς τὰς οὐσιώ-
δεις ἐκείνας δεδομένας ἀπατητήσεις, ὡς εἶδομεν ἐν
τῷ ὄρισμῷ τῆς ἔννοιαι τῆς ἐθνικότητος. Ἡ δια-
φορὰ τοῦ ἱστορικοῦ βίου καὶ τῆς πνευματικῆς
ἰκανότητος, ἡ ἀπορρέουσα ἀπὸ γεωγραφικῶν
καὶ κλιματολογικῶν αἰτιῶν, ἡ διαφορὰ ἐπο-
μένως τοῦ χαρακτῆρος εἰνὶ τι ἐντετυπωμένον
καὶ ἐρριζωμένον ἐν αὐτῇ τῇ φύσει ἐκάστου λαοῦ
καὶ εἶνε δύσκολον, εἶνε ἀδύνατον ἐπίσης διὰ
τῆς βίας, ὡς καὶ διὰ τῆς μορφώσεως, ἀμα δὲ
καὶ βλαβερὸν νὰ καταστρέψῃ τις ταῦτα πάντα.
Ἡ ἱστορία διδάσκει ἡμᾶς ὅτι, ὅτε ἡ Ρωμαϊκὴ
ἐκκλησία ἐπιζήτησε διὰ τε τῆς βίας καὶ διὰ
παντός ἑτέρου τρόπου νὰ καταστρέψῃ τὰς ἐμ-
φύτους ταύτας τῶν λαῶν διαφορὰς, οὐ μόνον
ἀκατῶς ἀπέτυχε πάντοτε καὶ πανταχοῦ, ἀλλὰ
καὶ ἐδημιούργησε τοιαύτην κατάστασιν πραγ-
μάτων, ἥς τὰ ἀποτελέσματα βεβύτατα ἠσθάν-
θησαν οἱ μετὰ τὴν διαμαρτυρήσιν αἰῶνες. Ὁ
ἀληθὴς ὅμως Χριστιανισμὸς δὲν παρακαλῶσι
τὰς ἐμφύτους ταύτας καὶ φυσικὰς διαφορὰς ἰ-
σταται πολὺ ὑψηλότερον. Αἰ διαφοραὶ αὗται
ἐδημιούργησαν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὰς διακεκριμένας
ἐθνικότητας· τούτο ἦτο φυσικώτατον ἀποτεί-
ημα τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν. Ὁ Χριστιανισμὸς
οὕτε κατὰ τῆς μορφώσεως ταύτης τῶν ἐθνικο-
τήτων ἀντιτάσσεται, ἀφ' οὗ δὲν ἀναίρει, οὕτε

πολεμαί τὰς αἰτίας, αἵτινες αἰτίας παρήγαγον ἀπ' ἐναντίας μάλιστα βοηθεῖ εἰς τὴν μάρτυρσιν τῶν ἔθνοικότητων. ἡδηγῶν τοὺς λαοὺς εἰς τὴν ἀληθῆ ἐρημίαν καὶ ἐκτίμησιν τοῦ ἱστορικοῦ βίου, τῶν παραδόσεων, τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῶν. Ἐκ τῆς ἱστορίας δ' ἐπίσης διδασκόμεθα ὅτι ἡ θρησκεία ἡμῶν περι- σφίζει μάλιστα τὴν ἔθνοικότητα κινδυνεύουσαν, ὡς τοῦτο μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία ὅς μεγάλων λαῶν — τοῦ Ἑλληνικοῦ ὑπὸ τὴν ξένην κατακτη- τικὴν κυριαρχίαν καὶ τοῦ Ρωσικοῦ ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Μογγόλων.

Πλὴν ὅμως τῶν ὀρισμένων αἰτιῶν καὶ ὄρων, αἵτινες παράγουσι τὴν διάκρισιν μεταξύ τῶν λαῶν, παρ' αὐταῖς ἀνεπτύχθησαν καὶ ἀναπτύσσονται ἱστορικαὶ αἰτίαι καὶ διαφοραὶ, ἀντιθέ- σεις καὶ ἐθροτότητες, βλέψεις καὶ τάσεις πλεο- νεκτικαὶ καὶ ἀδικαί. Ταῦτα δὲν ἀποτελοῦσι φυσικὰ ἐπιώδη συστατικά τοῦ χαρακτῆρος τῶν λαῶν, διότι ταῦτα ἀναφαίνονται περιοδι- κῶς παρὰ τούτω ἢ ἐκείνω τῷ λαῷ τῆμερον ἢ αὔριον, παρερχόμενα καὶ πάλιν ἀναφανόμενα, συντελοῦντα ὃ εἰς ἄλλο μὲν οὐδέν, εἰς μόνον δὲ τὴν δυστυχίαν ἄλλου λαοῦ καὶ εἰς τὴν γενι- κὴν ἀναχαίτισιν τῆς κοινῆς προόδου καὶ τῆς ἐπιτυχίας κατ' ἀγαθῶ. Αἱ διαφοραὶ αὗται ἀντικείμενα κατ' οὐσίαν εἰς τὴν ἐννοίαν τῆς ἔθνοικότητος ἀντίκεινται ἐπι μάλλον καὶ εἰς τὴν ὀρισμὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Κατὰ συνέπειαν ἡ τελευταία εὐτος αἰτίας μόνως πολεμαί καὶ περ- ράται κατὰ τὸ δυνατόν ὡς ἀντικαταστήσῃ αὐ- τὰς διὰ τῆς κοινῆς τῶν λαῶν πρὸς ἀλλήλους συμπαθείας καὶ τῆς συνζωῆς ἐν τῷ σταδίῳ τῆς κοινῆς προόδου πρὸς κοινὸν τῆς ἀνθρωπότη- τος ἀγαθόν. Κατὰ ταῦτα ὁ Χριστιανισμὸς κατ' οὐδέν ἀντικείμεται πρὸς τὴν ἀληθῆ ἐννοίαν τῆς ἔθνοικότητος.

Ἄδαμάντιος Διαμαντόπουλος.

Ο Μ Ι Χ Α Ξ

ΕΠΙ ΤΟΥ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΟΥ ΡΗΤΟΥ

«Αποκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες ἐπισκευάζονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (Λουκ. ιγ' 24).

Ὡς ἐνθυμεσθε, Ἀγαπητοί, ἐν τῇ προηγου- μένῃ ἡμῶν μελέτῃ ὁ λόγος περιεστράφη εἰς τὸ νὰ δείξῃ τί εἶνε Ἰλισμὸς καὶ τίνα τὰ ἀλέ- θρικὰ τυπικοῦ δόγματα καὶ αἱ συμπεριφορὰς οὐσι ἀνατρεπτικαὶ κείσης ἡθικῆς συνεπειαι- κατελήξαμεν δὲ εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἀνάγκη

διὰ παντὸς ἡθικοῦ μέσου νὰ καταπολεμηθῇ τὸ παμφάνον τοῦτο θηρίον, ὅπερ ἐπιδραμῶν καὶ κατ' ἡμῶν ἐκπὸ τῆς πεπολιτισμένης ἡθικῆς Εὐρώπης καταλυμαίνεται τὴν χριστιανικὴν κοινωνίαν.

Ἀνάγκη τῷ ὄντι συνταραχθέντος μερίμνης ὅπως ἀνακαταστήσῃ ἡ πυρόδης αὐτῇ γλώσσα τοῦ Ἰλισμοῦ, διότι κινδυνεύει ὄχι ὀλιγώτερον ἢ αὐτῇ ἡ ὑπακοὴ τῆς κοινωνίας. Ἐκείνο τὸ ὄποιον βλέπομεν συμβαίνειν κατ' ἡμέραν ἐν ἀπάσιαι ταῖς κοινωνικαῖς τάξεσι, δὲν εἶνε ἄλλο ἢ αὐτὸς ὁ Ἰλισμὸς ἐν τῇ ἐφαρμογῇ του. Ἦν δὲ βλέπομεν; Ἀποτίαν καταφανεστάτην εἰς πᾶν ὄντι οἱ γοῦντες ἡμῶν παρεδίδωσαν ἡμῖν ὡς ἱερὸν καὶ ὑψίστου ἄριστον τῶν ἠθιλο- τέρων ἀληθειῶν, τοῦ δικαίου, τοῦ ὁσίου, τοῦ ἀγαθοῦ ἀθέτησιν τῆς ὑψίστης τῶν ἀρετῶν καὶ τῆς βίαιας, τοῦ χριστιανικοῦ οὐδομοιμα- τος, τῆς ἀγάπης λέγω ἐπιδίδωσιν ἀποκλειστικὴν τοῦ ἠθικοῦ συμπεριφορῶν, ἐπιτροπευόμενον παντὸς πρὸς τούτο μέσου. Καταπύτησιν παν- τὸς, ὅπερ λέγεται καὶ ὁ Ἰλισμὸς καὶ καταπύτη- σιν ἐπιδίδωσιν καὶ περιαιροῦσιν τῆς σαρκῆς.

Τὸ πνεῦμα ἀπεχαιρόθη καὶ εἶνε δυσκίνη- τόν εἰς ἔργα ἠθικὰ καὶ γενναία, διότι μάλιν ζήτησιν νὰ πνευθῇ, ἐπιθῆς ἐξεργασθῆται αἱ παν- τοειδεῖς καὶ πολυποικίλοι ἀξιώσεις τοῦ σώμα- τος, αἵτινες καταστέλλουσι τὴν ὁρμὴν ἐκείνου. Το Ἔργον ἐκείνου ἀτόμου ἔνεκα τῶν ἠθιλο- κῶν δογημάτων ἀντιγρῆσι κείνῃ ἐκαστὸν τοῖχον τοσοῦτον παχύν καὶ ὑψηλὸν διὰ τῶν σωματι- κῶν ἡδονῶν, ὡστε πᾶσι εὐγενῆς καὶ γενναία ἰδέα δὲν δύναται νὰ διέλθῃ διὰ τοῦ περιβό- λου τοῦτου καὶ οὐραγῆθῃ διὰ τῆς σίγλης αὐ- τῆς τὴν ψυχὴν. Αἰε τοῦτο αὐτῇ μένει ἐν ἀπρα- ξίᾳ, διότι ἐσχημάτισε πλέον τὴν πεσοῦθαι, ὅτι σήμερον ἡ καθῆξις κείνη νὰ φροντίξῃ διὰ τῶν ἐκαστῶν τῶν ἀπολύτως! Ταυτῆ δὲ ἀλε- θρῆ ἀρχὴ εἶνε μία τῶν πολλῶν θνητοτέρων τοῦ Ἰλισμοῦ.

Τὶ σημαίνει ἂν μελλήσῃ ἡ ψυχὴ τὰ ὑπερ- ἀνθρώπου καταφιδώματα τῶν ἀποπέδλων, τῶν ἀπολογητῶν, τῶν πατέρων, τῶν μαρτύρων καὶ τῶν τῆς πίστεως ἀγωνιστῶν, θαυμάξῃ ταῦτα καὶ ἔξυμνῇ; Ἄς ἦτο δυνατόν αἱ αὐτὰ περι- στάσεις, ἐν αἷς ἐθροῦντο αἱ ἔργα ἐκείνοι ἕνδρες τότε, νὰ περιφρονεθῶσι καὶ σήμερον ἀπαυθῶσι ἕνδρες; προσηγορίαι καὶ ἐπιφώνια εἰς το νὰ θρασυώσῃ τὸ πᾶν χεῖρον τοῦ ἰδεώ- δους τῆς ἡμετέρας πίστεως, καὶ τότε διὰ ἐπι- πομεν πόσοι διὰ ἐνφάνων ἀκλόνητοι εἰς τὸ νὰ δεχθῶσι το βίαισμα τοῦ αἵματος. Ὅλοι οὐδε- δὸν διὰ ἀπειθήματα, ὁ μὲν διὰ ταῦτην τὴν φερόδῃ πρόφασιν, ὁ δὲ δι' ἑαυτῆν. Καί, τοῦτο διὰ ἐρίαι, διότι ταῦτα εἶνε ἀμύμων πρὸς ὄν ἄγει ἡ κοινωνία ἠθικῶν βίου. Ἀποδείξῃ ἐκ τῶν ἀπειρῶν εἶνε τὸ ζήτημα τῆς σαρκετολο-

γίας. Ἐπειδὴ δυστυχῶς τὰ ἔθνη μὴ κατορθώ- σατα εἰσέει νὰ ἐπαρμόσωσιν εἰς ἑαυτὰ τὴν φεῖον τοῦ Ἑβραίου νόμου, τὸν νόμον τῆς ἀγάπης καὶ φιλαδελφίας, ὡστε τῇ βίαιε τοῦ- του μόνον νὰ κυβερνῶνται καὶ πολιτεύονται, οὐχὶ δὲ διὰ τῶν φονικῶν δόλων, εἶνε ἡγα- κασμένη πρὸς τὸ συμφορὸν αὐτῆς τῆς πολι- τείας τὰ διατηροῦσι διαρκῶς τὴν ἐνοπλιον δύ- ναμιν, διότι ἄλλως διατρέχουσι τὸν ἔσχατον τῶν κινδύνων. Ταῦτον ἔνεκεν ἡ πολιτεία κα- λῆ ἐν ἀνάμει τῆς Πατριδος τὰ ἐαυτῆς τένα, ὅπως ἀναδρέσωσιν εἰς ἐπιλήρωσιν τοῦ σπιη- ριώδους τυπικοῦ σκοποῦ. Κατ' ἀπολουθίαν δὲ προσλαμβάνει κατ' ἔτος ἀριθμῶν ὀπλιτῶν ἀπέ- λογον πρὸς τὸς χρεῖας. Ἀλλὰ πᾶσα πρὸςκλη- σις τῆς πατριδος ἐν ἀνάγκῃ ἐθροισκομένη εἶνε ἱερὰ καὶ ἀπυτελεῖ καθήκον ὑψηλόν, ὅπερ ὀφεί- λει νὰ ἐκπληρωθῇ.

Καὶ βίαιος οἱ πάντες βλέπομεν πῶς τὸ κα- θῆκον τοῦτο ἐκπληροῦται ὡς μόνον αἱ σωμα- τικῶς ἀρίστη, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ αἱ ῥωμαλεώ- τατοι καὶ ἠριεστάτοι προσβέλλονται φευδῆς ὄλως καὶ ἀναπάρατους λόγους, ἔνα ἔξαιρεθῶσι καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ προσεσχόμενοι εἰς τὰς τάξεις ἐδαικάτως γωγγύζουσι καὶ καταμεψιμοροῦ- σιν ὡς τὰ πολλὰ. Ταῦτα δὲ διατί; Διότι δὲν θεωροῦν τὸ καθῆκον ὡς καθῆκον συνείθη- σιν νὰ μὴ ἀναγνωρίζωσιν ἄλλην ὑποχρέωσιν ἢ πῶς νὰ περιποιώνται κἀλλιον τὸ σῶμα, διότι ἐν τούτῳ ἔγκειται πᾶς ὁ σκοπὸς τοῦ βίου. Τοῦτ' αὐτὸ φρονεῖ καὶ ὁ Ἰλισμὸς.

Ἀπὸ τοῦ παραδείγματος τούτου, ἂν ἀνα- τήρωμεν μετὰ προσυχῆς τὸ κοινωνικὸν σῶμα, θέλωμεν πεισθῆ ὅτι ὁ Ἰλισμὸς εἶνε διαδεδομέ- νος εἰς ἀπάσιαι αὐτοῦ τὰς φλέβας καὶ ἀρτηρίας ὑπὸ τὴν διπλὴν ταῦτην μορφήν, θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς. Καὶ θεωρητικῶς μὲν εἰσάγεται ὁ Ἰλισμὸς ὑπὸ τῶν λεγομένων λογίων, ἀν- θρωπῶν δῆθεν πεκαυμένων, δῆθεν σοφῶν, ἀνθρώπων ἐπιδεικτικῶν καὶ κενόσπουδων ἀν- θρωπῶν, αἵτινες δὲν ἀρέσκονται εἰς τὰ παρα- δεδομένα καὶ ἀίτια, ἀλλ' εἰς τὰ ὀθνεῖα καὶ καινὰ ὄντες δὲ πτωχοὶ γνώσεων τῆς ἀληθείας, σοφίας ἀπορηροῦσιν μετὰ μεγίστης εὐκολίας, ὡσπερ οἱ σπύργοι, πᾶν ὄντι ἢ ἐν Εὐρώπῃ φευ- δεπιστήμη καὶ ἀπιστία ἐξέβρασαν ἐκ τοῦ ἐαν- τῆς στήθους ταῦτα δὲ μεταδίδουσιν εἰς τοὺς ἀδελφὸς ὁμοειδεῖς των οὐ μόνον διὰ λόγου, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος. Ὅστε γίνου- ναι εἰσηγητὰ καὶ διδάσκαλοι τοῦ Ἰλισμοῦ κατ' ἄμφο, καὶ μετὰ θεωρίαν καὶ κατὰ ποῦξιν. Οἱ δὲ ἀκλόνητοι ἔχοντες ὑπογραμμῶν εἰς πᾶν κείων βῆμα τοὺς λογίους καὶ δῆθεν πε- καυμένους παρακολουθοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὸν βίον καὶ ἀπομιμούμενοι κατὰ πάντα γίνονται σὺν τῷ χρόνῳ πιστότατοι αὐτῶν μαθηταὶ ἀρο-

μοιούμενοι κατ' ὄλα πρὸς τοὺς εἰσηγητὰς καὶ διδασκάλους των.

Ἰδὸν τίς ὁ λόγος τῆς ταχίας ἐπιδόσεως τοῦ Ἰλισμοῦ ἀνὰ πάντα τὰ κοινωνικὰ στρώματα. Ἐλλείπει, ὡς εἴπομεν καὶ προηγουμένως, πᾶσα καθόλου ὄντης διδασκαλία, ἐπιλημύθησαν τὰ μυθιστορήματα, δι' ὧν ποιῆται ἡ τρομερὰ τῆς νεολαίας καρδία, τὰ δόγματα τοῦ Ἰλισμοῦ γαργαλίζει τὰς αἰσθήσεις, πλὴν δὲ τούτων ὑπάρχουσι δυστυχῶς καὶ ἀνθρώποι, οἵτινες ἐπαγγέλλονται τὴν διάδοσιν αὐτῶν καὶ ἐπαρ- μόζουσι ἐν τῷ βίῳ. Ἄρα ἐμποδίζει τὸ θηρίον τοῦτο νὰ ἐξυλοθροῦσῃ καὶ τὸ ἐλάχιστον, ὅπου ἀθροῖσκειται, ἱερὸν σπέρμα; Ἡ ἀτμόσφαιρα πᾶσι εἶνε μεμολυσμένη ὑπὸ τοῦ δηλητηρίου τοῦ Ἰλισμοῦ. Ὅπου ἂν τις ἴδῃ, ὅπου ἂν ἀναπνεύσῃ, καταπίνῃ ἀπειρίαν ἠθικῶν βυκτηριδίων τῶν καταστρεφόντων τὸν ἠθικὸν ὄργανισμόν. Πενταχοῦ φαίνεται ἡ πνευματικὴ ἀπονέκρω- σις καὶ ὁ τῆς ψυχῆς μαρasmus. Κοινωνικὴ κί- νησις ὁμοῦμαι παρατηρεῖται, ἀλλ' ἡ κίνησις αὐτῇ δὲν εἶνε εἰς τὴν ἐνύψωσιν τοῦ πνευ- ματος, ἀλλὰ μάλλον εἰς τὴν ταπεινώσιν αὐτοῦ καὶ ἐπικράτησιν τῶν αἰσθήσεων. Ὁ πόλεμος εἶνε φοβερός καὶ ὁ ἀγὼν κρατερός. Βεβαίως αἱ αἰώνια τὸ ἱερὸν Εὐαγγελίου ἀρχαὶ οὐδένα διατρέχουσι κινδύνον, οὐδὲ δύναται ποτε νὰ ὑποστῶσι τοιοῦτον, μεθῶν τὸ Εὐαγγέλιον ἐπειδὴ εἶνε θεόδοτον, διὰ τοῦτο ἀκριβὲς καὶ δὲν ὑπόκειται εἰς κινδύνους, ἀλλ' εἶνε ἔδραλον καὶ ἀσάλευτον, ὡσπερ ἀμετάβλητος καὶ ἀίδιος εἶνε ὁ θεὸς αὐτὸ Θεός. Ἀλλὰ τὸ λυπηρὸν εἶνε δι' ἡμᾶς τοὺς γεννηθέντας καὶ γαλακτοτρο- φηθέντας ἐν αὐταῖς ταῖς ὑψίσταις τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου ἀρχαῖς, ὅτι ἐνθ' οὐαύτην ἀγίαν ἐλάβομεν παρακαταθήκην, ἀπημπολήσαμεν αὐ- τὴν χεῖρον προσηκούρου ἡδονῆς, καὶ ἀπὲ ὀλι- γοβίου νομιζομένης ἀναπαύσεως ἀπολαμβάνο- μεν πλήρη μὲν κακοδαιμονίαν ἐν τῷδε τῷ βίῳ, ἀσφαλστατήν δὲ βάσανον ἐν τῷ κατόπιν.

Ἄς ἀνοίξωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς, ὅπως ἴδωμεν ὅποιον βάρβαρον εἶνε ἀναργμέ- νον πρὸ ἡμῶν ἔνεκα τῶν ὀλεθρίων ἀρχῶν τοῦ Ἰλισμοῦ, ὅπερ καὶ εἰδείξαμεν διὰ τῆς ἔχρι- τοῦδε γνομένης σκιαγραφίας καὶ τηλαυγῆς φαίνεται ἐκ τοῦ κοινωνικοῦ κατόπτρου, ἐν ᾧ ἐγκατοπτρίζομεθα.

Ἀποῦ ἱκανὰ εἴπομεν περὶ τοῦ Ἰλισμοῦ, μεταβῶμεν ἤδη εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἔρημ- νείαν τοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου ληφθέντος θέματος «Αποκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες ἐπισκευάζονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ». Σήμερον πρὸ πάντων ἰσχύει ἡ μεγίστη καὶ ἀναμφίλεκτος ἀλήθεια τοῦ ἀποφθέντος τοῦ- του τοῦ Χριστοῦ. Πᾶς οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες δὲν ἔχουσι μερῖδα εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ; Οὐχὶ δὲν λέγει τοῦτο, διότι δὲν θέλει νὰ

καταδικάση πάντας τους πλουσίους, ούτε να δαΐξη ότι ο πλούτος ή τα χρήματα είναι ή αίτια της παρακαλώσεως. Καθόσον και πολλοί πλούσιοι εν πάση εποχή και σήμερον έτι ποιούνται καλήν τον πλούτου χρήση, και ο πλούτος καθ' εαυτών δεν είναι μέσον κακόν γίνεται καλόν ή κακόν μέσον παρὰ του καλώς ή κακώς χρωμένου αυτώ. Άρα εν τῷ ἀποφθέγματι τουτου Χριστου ψέγεται ή ως τα πολλά κακή χρήση του πλούτου, ήτοι ή κακή διάθεσις του έχοντος τα χρήματα. Δεν πταύουσιν άρα τα άψυχα χρήματα, άλλ' ή ψυχήν έχων λογικήν και άπάντων μεταχειριζόμενος αυτώ ως νηητόψυχος. Έπειδή δέ κατὰ την γενωμένην περι Υλισμου άνακταξιν άπεδείχθη ότι ούτως ήρρίσται κατὰ τε πράξιν και θεωρίαν επί πάντα τα της κοινωνίας στρώματα, δια τουτου είπομεν ότι σήμερον ιδίως επιρροάζεται ή άναμφίβολος αυτή άλήθεια.

Η λέξις χρημα παραγομένη παρὰ το χρωμαί=μεταχειρίζομαι, σημαίνει ότι είναι το μέσον σκοπού τινος. Τίς δέ ο σκοπός εν γένει του βίου; Βεβαίως ή πραγμάτωσις της έπειθς. Άρα τα χρήματα ούδέν άλλο είναι ή το μέσον προς πραγμάτωσιν της έπειθς. Πάντα άλλη χρήση άπομακρύνει τον άνθρωπον του άλλου τουσ σκοπού. Άλλ' επειδή σήμερον επικρατεί ο Υλισμός κατὰ τα προαναφερθέντα δικαίως θυνάμεθα και έντονώτερον μάλιστα σήμερον να λέγωμεν το εναγγελικόν λόγιον «Δυσκόλως οι τα χρήματα έχοντες εισελεύσονται εις την βασιλείαν του Θεου». Ένθ αυτου μάλιστα, ως έχοντες εν χειρὶ πάντα τα μέσα προς εκπλήρωσιν του προουρισμού των, πρώτοι ύφειλον να ήρράξωνται εν τῷ κόσμῳ την άρετήν και πρώτοι των άλλων να εισέρχωνται εις την βασιλείαν του Θεου, συμβαίνει τούτωντιον, ή βλγη δῆλα δὴ και το μετάλλον να επιδρῶ τόσον επί της ψυχῆς των έχόντων τα χρήματα, ώστε να υποδουλοῦτε τελείως αυτήν και καθιστῶ άνάκτατον, ένίστε δέ και να διαθέη αυτήν δυσμενέστατα προς πάν σωτήριον και κοινωφελές έργον. Και τουτου δεν είναι τῷ ήτι άξιον περιφρονέας; Τα χρήματα είναι το κατὰ συνθήκην μέσον των συναλλαγῶν εν γένει, το ίκανοποιούν πᾶσαν βιωτικήν χρείαν. Άλλά πόσον ευτελές είναι το μέσον τουτο παραβαλλόμενον προς την εγγενεστάτην φύσιν της ψυχῆς; Τα χρήματα είναι ή ογκώδης τι μετάλλον, σίδηρος, δηλονότι, χαλκός, άργυρος ή χρυσός, άγκυρωτόμενον εν τοῖς κόλποις της γῆς, ή καιά συνθήκην κερωματισμένος χάρτης' εύφωτος και εύσηπτος' εν τοῖς τοῖς τῷ βλκῶν και ευτελές τουτο μέσον τοιαύτην έξασκει επίδρασιν εν τῇ καρδίᾳ του άσπλάγχχου πλουσίου, ώστε προτιμάται παντός φυσικοῦ και ήθικοῦ συναισθήματος, πηγάζοντας έξ αυτής της άνωρωπί-

νης φύσεως, ήγει δέ δίκην δεσμίων τον άποχον αυτου εις τοσούτον, ώστε ν' άρνηται τῷ όμοίῳ το κοινότατον και φρικώτατον αίσθημα της φιλανθρωπίας. Άς λιμοκτονή ο πλησίον, άς κινδυνεύη ή τιμη αυτου, άς επικριταί ή φροβιωτέρα των συμφορῶν επί πολυαριθμου και άδυνάτου οίκογενείας, ταυτα πάντα δεν είναι άρκετά, ήπως συγκινήσωσι τον έχοντα τα χρήματα. Και διατί; Διότι ή καρδιά του παρεδόθη άνευ ήρωον τῇ βλκῇ, ής ένεκα διελύθησαν πάντες οι τέως συνδέοντες αυτήν ήθικοι δεσμοί. Τῶς καρδίας αυτής δεν ισχύουσι να κρονώσι και συγκινήσωσιν ούτε τα δάκρυα, ούτε οι παρακλήσεις, ούτε τα δεινοπαθήματα του πάσχοντος, καθόσον αυτός είναι βλως άρέτιχος τοιαύτων, άλλ' ως πληριάση το χρομαί ως κέρδος μέλλον να προστελή τῷ μεγάλῳ θρησκ, οι νευρά της καρδίας ού μόνον συναισθάνονται, άλλὰ και εκ της ισχυρῆς συγκινήσεως συνταράσσονται.

Πλήν άντι των άσπλάγχχων τουτων πλουσίων, εάν έξείσωμεν και έκείτους, οἷτινες ποιούνται καλήν και κατὰ Χριστόν χρήση του πλούτου των, θέλομεν ιδει και θεωρήσει πράγματι των βημάτων του ανθρώπου προσωρισμόν. Να είναι πλούσιος και όλον εν ήρράξεται. Η έντιμος ήργασία ήνε καθήκον επιβηλλόμενον τῷ ανθρώπῳ ήπ' αυτώ του ήθικοῦ νόμου. Άλλ' ήνα ήνα ήργασία ού δι' εαυτών μόνοι αλλά και ύψη του πλησίον, και τον μεν άργείει μεγαλοπρεπές μέγερον προς ένδιαιτήσιν των πενήτων, άλλως δὴ άνυφαί κίριον προς νοσηλείαν και θεράπειαν των άπόρων άσθενών. Διὰ μεν της δεικνῆς βιωτῆς άρκετώδης και άδιακρίτως της πτωχῆς έπισοπῆν ύψη έαυτου της εύλογίας των δυστοχῶν τοῖων πλασμίτων, δια δὲ της άριστοῦς συντελεῖ εις πᾶσαν άγαθοεργίαν είτε προς θεράπειαν σωμτικῆς τινος άνάγκης, είτε προς έλ λήφωσιν επεργούσης πνευματικῆς χρείας. Τούτοιςτρόπως ο υῖτω ζῶν πλούσιος είναι κατ' ήμην πλούσιος, πλούσιος δηλονότι εν χρήματι και πλούσιος εν ήργασί άριστοῖς. Είναι δὴλα δὴ έξ έκείτων των πλουσίων, οἷς ύποδεικνύει τῷ Τιμοθέῳ ο μέγας κήρυξ των έθῶν Παύλος ο άπόστολος γραφῶν τάδε: «Τοῖς πλουσίοις εν τῷ νῦν κατόπι παρῳγγελλε μη ύψηλοφρονεῖν, μηδὲ ήλπεύειν επί πλούτων άδηλόγητι, άλλ' εν τῷ σθερῷ τῷ ζῶντι τῷ παρέχοντι ήμιν πλούσιος πάντα εις άπόλαυσιν. Άγαθοεργεῖν, πλουτεῖν εν ήργασί καλοῖς, εθιμοκάτους είναι, κοινωμικῶς, άποθησαυρίζοντας έαυτοῖς θεμίλιον καλόν εις το μέλλον, να εκπλήρωται της κρίσεως ζωῆς».

Και πράγματι ο εδεργίτης πλούσιος μελετών τα του βίου βλίπει το μεν την κατὰ Θεου διατίλειαν των προς συντήρησιν ήμων

μέσον, τον τινα ήμειναν άδιανέμητα υπό των ανθρώπων, οἷον ο ήρ, το ύδωρ, το φῶς και άλλα το δὲ το βραχὺ της επί γῆς ζωῆς. Έντεθεν άγαθήν έχων την διάθεσιν της ψυχῆς του προσπαθεί να πλουτήση μάλλον εν ήργασί άριστοῖς ή εν χρήμασιν άδηλοῖς και άβεβαίοις, ήπως κτήσεται άσφαλέστερον την μέλλουσαν ζωήν. Τούτωντιον σκοπεταί ο σκληρός την καρδίαν, ήστις επειδή σκοπόν του βίου ήρρισε την χρηματολογία, ύψη ταύτης και νυχθήμερον κομῆ. Άπέκρυνε οίνουήτινος κόπον δεν οικιαθοχρησῶ άπέκρυνε ολουδήτινος συμβεβημένους άντιμέκων ν' έπιστάση εκ του θυλακίου του χρομαί τι, άκραιάσει τῷ ήτι μεταλλικήν άκαρψίαν και άπίσθητον θέλομεν. Άλλά πόσον διαφέρει ο σκληρός οδτος του εδεργίτου έκείνου και φιλανθρωπικο πλουσίον. Όσον διαφέρει ή μέση και σκοτεινή νύξ της γλαφυρῆς και διαφανῆς ήμέρας.

Όστε δεν είναι τα χρήματα ή αίτια της σκληρότητος, άλλ' ή έλευθέρη βούλησις του ανθρώπου. Έκαστος είναι έλευθέρως να πράττη ως θέλει, δια τουτου και φέρει την εδῳήν των πράξεών του. Άλλ' ή χριστιανική συνείδησις, ο άδέκαστος υῖτος δικαιοῦς, άποπέμει κατ' ήξίαν των πράξεων έκείνου την δικαιοσύνην, και τῷ μεν εδεργίτη παρέχει την άλλθρητον πληροφωρίαν ήτι επί πράξεος αυτου οι πνευμάτι και κοινοφελείς θέλομεν άκαρμειφθῆ προσομάντως παρ' ήμεινων, ήστις και γενώσκει και θέλει και δύναται τῷ δὲ σκληροκαρδίῳ προηλοῦ το άκαρπῳτιον μέλλον ύπερ κερνήτος άκαρμειν δικαίως αυτών δια την μη καλήν του πλούτου χρήση και την κακήν των περιστάσεων έκτίμησιν. Ο βίος είναι το βραχὺ έκείνο υπάδιον, ύπερ διδοται τῷ ανθρώπῳ προς έλευθέρην ενάσκασιν του άγαθου. Παρορρομένου του βραχέος τουτου σταθίου κλείει και ο λαγαρισμός: αυτου μέλλον να έξελεγχθῆ κατὰ την ήμῆραν του Έλέγχου ή της Κρίσεως. Διὰ τουτου πᾶσα στήμη του βίου είναι πολύτιμος και βαρυσήμαντος, διότι εκ της καλής ή κακής χρήσεως των διδομένων περιστάσεων έξήρηται και ή μέλλουσα πραγματική ήμων εδδαιμονία ή καιοδαμονία. Συμπεραίνοντες λοιπόν έξ ήστων είπομεν έξέγρομεν ότι υῖτε πάντες εν γένει οι πλούσιοι αποκλείονται της βασιλείας του Θεου, δια τουτο και ο Χριστός λέγει ότι ο υ σ κ ὶ λ ω ς και οδχι ο υ θ ὶ λ ω ς εισελεύσονται εις την βασιλείαν του Θεου' οἷτε ότι τα χρήματα είναι ή αίτια της δυσκολίας αυτην έγκραται εν τῇ έλευθέρῳ θελήσει του ύπευθύνου ανθρώπου, ήστις όμως σήμερον ιδίως ένεκα της επικρατήσεως του Υλισμου παρῳσέεται πολλῷ εύκολώτερον εις την χρηματολατρείαν ή άλλως. Έντεθεν ή άνάγκη επιβάλλει να καταπολεμηθῆ δια παν-

τός ήθικοῦ μέσον ο Υλισμός προς κανονικήν λειτουργίαν του ήφίστου εναγγελικοῦ νόμου.

Πρακτικώτερον παρὶ πλούτου θέλομεν αλήσει προσεχῶς.

Υλισμός Γ. Η. Τυπάλδος.

ΡΙΖΑΡΕΙΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΡΟΣΑΛΛΙΑ (*)
ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ Β. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ
 καθηγητοῦ αὐτοῦ.

Σεβαστῆ δμήγυρις.

Πολλάκις και λόγω και έργῳ κατάδηλος έγίνετο, όση εκ του σεβαστου τουτου ιδρύματος των χριστιανικωτάτων και φιλελληνικωτάτων ήρωτων αυτου, των άειδῶτων τουτων Ριζαρων, προσήγγεται ωφέλεια τῇ πατρίδι συνάρσει θείας, ήτις αἰε επιβρώννυει την περι αυτου μέριμναν των ευγενῶν ήρώων και την των διδασκάλων επιμέλειαν εις την των μαθητων επί τα μαθήματα και τα χρηστά προκοπήν.

Ένός δ' έτι έδειτε ή σχολή, της τελείας μερίμνης, οἷς μέλλει τα εκκλησιαστικά' άλλὰ και ταύτης ήρξάτο από τινος εν μέρει άπολαύουσα αυτη. Προς τουτο καθήκον ήρον έχομεν δημοσίως να ήμολογήσωμεν ότι ο μητροπολίτης ήμων, ο πανιερώτατος Γερμανός, ού μικρού λόγου άξίαν δεικνυται στοργήν, άφ' ου έγκατέστη εν Αθήναις, οἷδὲ μικράν επιστροφήν και επιμέλειαν καταβάλλει εις ενίσχυσιν της κατὰ Χριστόν παιδείας και άγωγῆς των μαθητων της σχολῆς ταύτης, πάνυ καλῶς γνώσκων, ότι ή κατὰ Χριστόν παιδεία και άγωγή ήμολογουμένως τον ευπαιδευτον άπεργάζεται κλήρον, έξ ου μάλιστα διαδίδεται εις τας κοινωνίας, εις τας πόλεις, εις τα έθνη το φῶς της άληθείας, το κράτος της βασιλείας του Θεου.

Ο σεβασμιώτατος μητροπολίτης Γερμανός αἰε ζητεί και λόγοις χριστιανικοῖς και έργοις να ήγειρη την προς τα χρηστά των μαθητων της σχολῆς ταύτης άγάπην. Πέρυσιν έτι εκ των ένδῶν πόρων αυτου ήρρισε πεντακασιοδραχμων βραχέιον να άπονέμηται κατ' έτος εις τον άριστεύσαντα των άποφοιτώντων μαθητων της ε' τάξεως, ύπερ σήμερον άπενεμήθη εις τον υπό του Συλλόγου των καθηγητων κριθέντα άριστον μαθητήν Θεμ. Βολίδην.

Διὰ την ύπερ της Ριζαρείου σχολῆς μερίμναν του πανιερωτάτου μητροπολίτου χάρις και εύγνωμοσύνη άίδιος κείσεται τοῖς τε μαθηταῖς και πᾶσι τοῖς λειτουργοῖς αυτης.

(*) Ρηθείσα κατὰ την άπονομήν των άπολυτηρίων εις τους μαθητάς της ε' τάξεως, της και άνωτέρας, γενουμένην τῇ 23 Ιουνίου 1891.

Νῦν δέ, φίλοι μαθηταί, ἡμέτερον ἔργον εἶνε νά δεῖξῃτε καί ἐνώπιον τοῦ πνευματικοῦ ἔργου- τας τῆς ἐκκλησίας καί ἐνώπιον τῶν ἀρχόντων καί ἐφόρων τῆς σχολῆς, ὅτι πᾶσαν φιλοτιμίαν φιλοτιμείσθε νά καταστήσῃτε καί τόν νοῦν καί τήν καρδίαν ὑμῶν ἱκανήν νά οικειοποιηθῇ τῶς χριστιανικᾶς ἀρετᾶς, καί ὅτι εὐλαβικῶς σκοπεῖτε, ἀποφοιτήσαντες τῆς σχολῆς, νά καταστήσῃτε διὰ τῆς ἀδασκαλίας σας τοὺς συμπολίτας ὑμῶν ἱκανοὺς νά καταλάβωσι τήν θείαν τοῦ Ἰησοῦ διδασκαλίαν καί νά ἀκολουθήσιν αὐτῇ, ἐξ ἧς καί μόνης γεννάται ἡ εὐδαιμονία τῶν ἰθῶν. Ὡστω πολιτευόμενοι, φίλοι μαθηταί, καί τό ἄνεμα τῶν εὐσεβῶν ἰερῶν τῆς σχολῆς εὐλογητόν παρ' ἅπασι θέλετε καταστή- σει καί τόν ζῆλον πάντων τῶν ὑπέρ ὑμῶν κη- δομένων δικαιοῦσαι, καί τὰ στόματτα τῶν μεμ- φμοιρῶν τῶν τήν σχολήν λαμπρῶς φημάσει.

Γένοιτο. Γένοιτο!

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Ὁ σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μηθύμνης κ. Νικηφόρος Γλυκᾶς «πρός ἐνδειξιν τοῦ πρὸς τόν ἡμέτερον Σύλλογον σεβασμίου,» ὡς αὐτός οὗτος ἴαν εὐμενῶς γράφει ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τόν πρόεδρον σ. Μητροπολίτην, ἀπέστειλε πάν- τας τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντας ἐκκλησιαστικούς λόγους εἰς τήν βιβλιοθήκην τοῦ Συλλόγου ἐν δυοῖ τόμοις ὑπὸ τῆν ἐπιγραφῆν:

1) Λόγοι ἐπιτάφιοι καί πανηγυρικοὶ ἐκφω- νηθέντες κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐν Κωνσταν- τνουπόλει 1887.

2) Ἐκκλησιαστικοὶ λόγοι καί ἡμιλίαι ἐκφω- νηθέντες κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐν Κωνσταν- τνουπόλει 1886.

καί 3) Τὴν πρὸ εἰκοσαετίας ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀνωνύμως ἐκδοθεῖσαν πραγματείαν «περὶ τοῦ ἱεροῦ κλήρου.»

Εὐχαριστοῦμεν τὸν σεβασμιον καί ἐν λο- γίοις διαπρεπεῖ ἱεράρχην καί εὐφραδῆ ρήτορα κ. Νικηφόρον.

ΑΔΕΛΦΟΓΡΑΦΙΑ

Διόσει κ. Π. Σουπιάδην, συνδρ. ἑληφθ. — Μεξάν- δρειαν κ. Δρ. Συνοδιόν, φρ. 142 8-100 ἑληφθ. — Οἰνόην κ. Ἐμμ. Παλλῆν ἀξία σοφάτων «Ἀναπλά- σεως καί συνδρομ. ἀναγνωστῆρ. ἑληφθῆσ. — Κοκα- ρισοῦσαν πανιερώτατον ἅγιον Τριφυλλίας κ. Νιδάρη- τον, φρ. 26 ἑληφθῆσ. — Κάλυμνον κ. Γ. Παζάκου, φρ. 40 ἑληφθ. — Μασσαλίαν κ. Σ. Εὐσταθίου, φρ. 10 ἑληφθ. — Ραδοικονάκιον κ. Ν. Πετροπούλου, φρ. 10 ἑληφθ. — Λεπιδίαν Περσασιώτατον κ. Κ. Καλοζήμην, φρ. 10 ἑληφθ. — Τεφεμερμένην κ. Γ. Καταλιθίην, φρ. 10 ἑληφθ. — Ἀταλάντην κ. Β. Δ. Λεοντίδην, φρ. 10 ἑληφθ. — Ἄρταν κ. Δικαίην φρ. 10 ἑληφθ.

ΔΗΛΩΣΕΙΣ

Πρὸς τοὺς κ. κ. συνδρομητάς τοῦ περιοδικοῦ τῆς «Ἀναπλάσεως»

Θεομιμῆται παρακαλοῦνται οἱ μὴ πληρώσαν- τες τὴν συνδρομὴν αὐτῶν ἀξιώσιμοι κ. συν- δρομηταί νά ἀποστειλώσιν αὐτῆν ἢ τῷ Σ. Μητροπολίτῃ Ἀθηρῶν κ. Γερμανῷ, Προέδρῳ τοῦ Συλλόγου, ἢ τῷ ταμίᾳ κ. Γ. Κυπαρίσση, συμβολαιογράφῳ, ἢ τῇ Διευθύνσει τοῦ περιο- δικοῦ. Ὅσον ὑπέσχεσθε ἀναποδοκιματεῖ, ἕς ἀσθῆ αὐτῆ αὐτοῖς, οἷτινες παραδώσουσι προ- σωπικῶς ἀποδείξεις φηροῦσας τὴν σφραγίδα τοῦ Συλλόγου.

Τὸ περιοδικὸν ἐκδιδομενον τακτικῶς καί φι- λολογικῶς περιέχει ὅλ' ἄρθρα ἀκαδημαϊκά, καί καια- στὰν τὸ μόνον ἐν Ἑλλάδι ἠθικοθηροσκευτικῶν φύλλον, ἔχει βεβαίως ὅλε ἀλίγας εἰς δεκάνας διὰ τῆν διεύθυνσιν, διευκρινισαίαν, τύπωσιν, χρο- νῆν, ταχυδρομικῆ, γραφικῆ κλπ., πρὸς ἕς ὅλε δόματα νά ἐπαρκέσῃ, ἔν οἱ κ. κ. συνδρομηταί ὄλε θελήσῃσι νά ἀποστειλώσιν τὴν μικρὰν αὐ- τῶν δεκάδραχμον συνδρομὴν, προκειμένου μί- λιστα νά ὑποστηρικθῇ φύλλον, σκοποῦν τὴν θρησκευτικὴν καί ἠθικὴν ἀνάπτυξιν τῆς κοι- νωσίας, ἧτις ἀναγνωρίζε τὴν ἐσάλευσιν ἀνάγ- κην τῆς ἐκδόσεως τοιοῦτου περιοδικοῦ.

Ἡ ἀποστολὴ τῆς συνδρομῆς δόματα νά γείνη διὰ τραπεζικῶν γραμματίων ἢ διὰ ταχυθ. ἐπιταγῆς, ἢ διὰ γραμματισμῶν ἑλληνικῶν ἢ καί ξένων.

Καί αὐτίς παρακαλοῦμεν τοὺς κ. κ. συν- δρομητάς νά λάβωσιν ὑπ' ὄφει τὴν παρακλή- σιν ἡμῶν ταύτην.

(Ἐκ τοῦ Γραφείου).

Ἡ ἀποκλειστικὴ πώλησις τοῦ περιοδικοῦ ἀ- σται συγγραμματος τοῦ κ. Γ. Σκαλιστάου τῶν

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ,

ἀνετέθη ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τῆς «Ἀναπλάσεως» καί τοῦ συγγραφέως εἰς τὰ καταστήματα τοῦ κ. Ανδρέου Κωνσταντινίδου. Ἐκαστον ἀντίτυ- που τιμᾶται δραχ. 4. Ἐἴνε ἔργον ἄξιον με- λέτης, ὅπερ ὄλε ν' ἀποστήσωσιν οὐ μόνον οἱ περὶ τὰ θεολογικὰ ζητήματα ἀσχολούμενοι, ἀλλὰ καί πᾶς ἀληθῆς ἐπιστήμων καί λόγιος διὰ τῶς ἐν αὐτῷ τοσοῦτον ἐπιστημονικῶς καί σταθμῶς ἀναπτυσσομένης θεωρίας περὶ Θεοῦ, κόσμου καί ἀνθρώπου, δι' ὅν καταπολεμεῖται ὁ ὀλισμός.

Τύπος Α. Κυλλορέκη καί Ν. Τριανταφύλλου — Κέντρο τοῦ Λιμεναρχείου —